

Udlændinge

Styrelsen

Dansk Flygtningehjælp

*Politiske forhold,
sikkerhedssituationen og
menneskerettighedsforhold
i Afghanistan*

*Rapport fra fact-finding mission til Kabul
og Mazar-i-Sharif, Afghanistan og
Islamabad, Pakistan*

22. september - 5. oktober 2002

København, november 2002

Indholdsfortegnelse

ANVENDTE FORKORTELSER.....	4
1. INDLEDNING.....	6
1.1 DEN SENESTE UDVIKLING I AFGHANISTAN	7
1.2 KOMMISSORIUM FOR FACT-FINDING MISSION TIL AFGHANISTAN	8
2. POLITISKE FORHOLD	10
2.1 POLITISKE FORHOLD GENERELT EFTER INDSÆTTELSEN AF OVERGANGSREGERINGEN	10
2.2 UDØVELSE AF POLITISKE OG ADMINISTRATIVE FUNKTIONER I KABUL/PROVINSERNE.....	12
2.3 TALEBANS POSITION OG INDFLYDELSE I DAG.	15
2.3.1 Forholdene for personer som tidligere (frivilligt og ufrivilligt) har gjort tjeneste for Taleban	15
2.3.2 Evt. amnesti for tidligere Taleban-soldater og dens implementering i praksis.....	17
2.4 FORHOLDENE FOR PERSONER MED TILKNYTNING TIL DET TIDLIGERE KOMMUNISTISKE STYRE ..	17
2.5 FORHOLDENE FOR PERSONER SOM TIDLIGERE HAR VÆRET I OPPOSITION TIL/ HAFT KONFLIKTER MED DEN NORDLIGE ALLIANCE.	20
2.5.1 Militærunddragere fra Den Nordlige Alliance	20
2.6 EVT. NYE POLITISKE GRUPPERINGER	20
2.7 EKSISTENSEN AF EN EFTERRETNINGSTJENESTE	22
3. SIKKERHEDSSITUATIONEN	24
3.1 SIKKERHEDSSITUATIONEN GENERELT	24
3.2 REGIONALE FORSKELLE	25
Kabul.....	25
Syd og sydøst.....	25
Nord	26
Vest.....	27
Hazarajat – Det centrale højland	27
Andre områder	28
3.3 EVT. TVANGSREKRUTTERING – HVILKE OMRÅDER/STYRKER.....	28
3.4 DEMOBILISERING	29
3.5 OPBYGNINGEN AF EN NATIONAL HÆR OG EN POLITISTYRKE.....	29
4. MENNESKERETTIGHEDSFORHOLD	32
4.1 MENNESKERETTIGHEDSSITUATIONEN GENERELT	32
4.2 DEN NATIONALE MENNESKERETTIGHEDSKOMMISSION.....	33
4.3 GENINDFØRELSE AF DELE AF FORFATNINGEN FRA 1964	35
4.4 EKSISTENSEN AF ET RETSSYSTEM OG EVT. REGIONALE FORSKELLE, HERUNDER EVT. LOKALE RETSINSTANSERS FUNKTION.....	36
4.5 SOCIALE OG ØKONOMISKE FORHOLD.....	40
4.5.1 Betydningen af sociale netværk.....	40

4.5.2 Adgangen til ressourcer.....	41
4.6 ETNISKE GRUPPER	42
4.6.1 Forfølgelse på baggrund af etnicitet og evt. regionale forskelle heri	42
PASHTUNER	42
HAZARAER.....	45
QIZILBASHER	45
KAZAKKER.....	46
4.6.2 Etniske gruppers mulighed for at etablere sig i andre områder end oprindelsesområdet i forbindelse med tilbagevenden.....	46
4.7 RELIGIONSFRIHED	47
4.7.1 Sekularisering af det afghanske samfund.....	47
4.7.2 Forholdene for religiøse mindretal.....	48
4.8. KVINDERS FORHOLD	48
4.8.1 Generelt i forhold til fysisk sikkerhed	50
4.8.2 Adgang til arbejde og uddannelse	51
4.8.3 Tvangsægteskaber.....	52
4.8.4 Evt. eksistensen af hjælpeorganisationer for kvinder	54
5. DOKUMENTUDSTEDELSE	55
5.1 PASUDSTEDELSER	55
5.2 NATIONALE ID-KORT	55
5.3 VIELSESATTESTER.....	56
6. FAMILIERETLIGE SPØRGSMÅL	57
6.1 VIELSER, ÆGTESKAB OG SKILSMISSER.....	57
6.2 FORÆLDREMYNDIGHED.....	58
7. IND- OG UDREJSEFORHOLD	59
KONSULTEREDE PERSONER, ORGANISATIONER OG MYNDIGHEDER.....	60
BILAG.....	64
BILAG 1: KORT OVER AFGHANISTAN	FEJL! BOGMÆRKE ER IKKE DEFINERET.
BILAG 2: KORT OVER AFGHANISTAN (ADMINISTRATIVE GRÆNSER).....	FEJL! BOGMÆRKE ER IKKE DEFINERET.
BILAG 3: DECREE OF THE PRESIDENT OF THE AFGHAN INTERIM ADMINISTRATION ON DIGNIFIED RETURN OF REFUGEES	68
BILAG 4: DECREE ISSUED BY INTERIM GOVERNMENT MANAGING MILITARY SERVICES (TRYKT I HEWAD NEWSPAPER, 11.05. 2002, KABUL, AFGHANISTAN).....	FEJL! BOGMÆRKE ER IKKE DEFINERET.
BILAG 5: UNHCR-STATISTIK OVER HJEMVENDTE FLYGTNINGE TIL DE NORDLIGE OMRÅDER, 1. APRIL-15. AUGUST 2002.....	FEJL! BOGMÆRKE ER IKKE DEFINERET.

ANVENDTE FORKORTELSER

ACBAR: Agency Coordinating Body for Afghan Relief

A.I.A.: Afghanistan Interim Administration (Den midlertidige regering, 22.12.01-22.6.02)

AIHRC: Afghanistan Independent Human Rights Commission

A.T.A: Afghan Transitional Administration (Overgangsregeringen fra 22.6.02)

AWA: Association of Women of Afghanistan

CCA: Cooperation Centre for Afghanistan

DACAAR: Danish Committee for Aid to Afghan Refugees

EU: Den Europæiske Union

FN: De Forenede Nationer

ICG: International Crisis Group

IDP: Internally Displaced Person (internt fordrevne)

IHRLG: International Human Rights Law Group

IOM: International Organization for Migration

- ISAF:** International Security Assistance Force
- KHAD:** Khidamat-i-Ittala'at-i-Dawlati (Ministeriet for Statens Sikkerhed under det kommunistiske styre i Afghanistan)
- NGO:** Non-Governmental Organization
- PDPA:** People's Democratic Party of Afghanistan (det tidligere afghanske kommunistparti)
- UIFSA:** United Islamic Front for the Salvation of Afghanistan (Den Nordlige Alliance)
- UN:** United Nations
- UNAMA:** United Nations Assistance Mission to Afghanistan
- UNHCR:** United Nations High Commissioner for Refugees

1. INDLEDNING

Antallet af asylansøgere fra Afghanistan har de senere år udgjort en stor andel af det samlede antal asylansøgere i Danmark – i 2001 cirka 25% - svarende til godt 2.000 registrerede asylansøgere. I Norge blev antallet af registrerede asylansøgere fra Afghanistan omtrent fordoblet fra 2000, hvor der registreredes 326 asylansøgere, til 2001, hvor der registreredes 603 asylansøgere.

Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp har tidligere gennemført i alt tre missioner med henblik på at undersøge asylrelevante forhold i Afghanistan i november 1997, januar 2001 samt maj 2002. Det norske Utlændingsdirektorat deltog i missionen i januar 2001, der var afgrænset til besøg i Pakistan, dels fordi der på daværende tidspunkt herskede en del usikkerhed om, hvorledes sikkerhedssituationen i Afghanistan ville udvikle sig i forbindelse med vedtagelsen af nye FN-sanktioner mod Taleban-styret den 19. december 2000, dels fordi en stor del af FN-organisationerne og internationale og nationale NGO'er, som arbejdede i Afghanistan, på daværende tidspunkt havde hovedkvarterer i enten Islamabad eller Peshawar i Pakistan. Missionen i maj 2002, der var en fælles mission for Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp, var i Afghanistan afgrænset til Kabul, og missionen besøgte derudover organisationer med hovedkvarterer i Peshawar og Islamabad i Pakistan.

Som opfølgning på missionen i maj 2002 og for at tilvejebringe aktuelle oplysninger om forholdene i Afghanistan efter afholdelsen af "Emergency Loya Jirgaen" og indsættelsen af overgangsregeringen i juni 2002, besluttede Udlændingestyrelsen i samarbejde med Dansk Flygtningehjælp og det norske Utlændingsdirektorat at gennemføre en ny fact-finding mission til Afghanistan og Pakistan. Missionen fandt sted fra den 22. september til den 5. oktober 2002. Delegationen besøgte Kabul og Mazar-i-Sharif i Afghanistan og Islamabad i Pakistan.

I kriterierne for udvælgelsen af kilder er indgået kildernes repræsentativitet, kompetence og viden i forhold til de emner, der er blevet undersøgt. Der er tilstræbt en vis bredde i kildegrundlaget, således at såvel internationale uafhængige organisationer som lokale organisationer, er blevet inddraget. Dertil er der indhentet baggrundsoplysninger om kilderne fra relevante organisationer og samarbejdspartnere i Afghanistan og Danmark. Antallet af kilder er blevet udvalgt efter emnernes kompleksitet, og efter de tidsmæssige ressourcer delegationen havde til rådighed. Vedrørende kildevalget bemærkes endvidere, at der i forhold til organisationer, som arbejder med monitorering af menneskerettigheder, kun er få udover FN-organisationerne UNAMA og UNHCR. Det er således kun den lokale afghanske NGO Cooperation Centre for Afghanistan (CCA), og i nogen grad den internationale NGO International Human Rights Law Group (IHRIG), der direkte arbejder med monitorering af menneskerettigheder.

1.1 Den seneste udvikling i Afghanistan

Afholdelsen af den såkaldte "Emergency Loya Jirga"¹, en traditionel forsamling af ældre stammeledere, fandt sted i Kabul i perioden 10. til 21. juni 2002. Forsamlingen bestod af cirka 1.600 personer, ud af hvilke over 1.000 var udpeget eller valgt i de forsamlinger, der var afholdt på distriktsniveau og i byerne i hele Afghanistan forud for mødet, mens resten var valgt blandt repræsentanter for civilsamfundet, individuelle personligheder, religiøse ledere, intellektuelle, kvinderepræsentanter og repræsentanter for religiøse minoriteter i Afghanistan og i udlandet.² Forsamlingen valgte Hamid Karzai til præsident og endte med en "en bloc"-godkendelse af det meste af det kabinet, som var nomineret af Karzai til at fungere som den overgangsregering, der i henhold til Bonn-aftalen, skulle tage over fra den midlertidige regering efter den 22. juni 2002.

De internationale sikkerhedsstyrker (ISAF) blev ved en resolution fra FN's Sikkerhedsråd forlænget for en periode af seks måneder fra den 20. juni 2002, og Tyrkiet overtog samme dato kommandoen af sikkerhedsstyrkerne efter Storbritannien.

Den 6. juli 2002 blev vicepræsident og minister for national genopbygning Haji Abdul Qadir myrdet af en gruppe bevæbnede mænd, da han forlod sit kontor i Kabul, kun ti dage efter sin udnævnelse til det nye kabinet. Qadir, der var den næst-mest prominente pashtun i regeringen (efter præsident Karzai) var én ud af tre vicepræsidenter udpeget af Karzai – de andre var forsvarsministeren Mohammed Fahim, en tajik, og Abdul Karim Khalili, en hazara. Ifølge flere kilder, herunder repræsentanter for de internationale sikkerhedsstyrker, skulle mordet ses som et forsøg på at underminere regeringen. Som følge af mordet på Qadir bekendtgjorde de amerikanske myndigheder i Afghanistan den 23. juli 2002, at de ville sørge for bevæbnede vagter fra de amerikanske specialtropper til at beskytte præsident Karzai.³

En markant stigning i kampe mellem forskellige fraktioner overalt i landet fandt sted i slutningen af juni og i løbet af juli måned 2002. I mange af de nordlige og centrale provinser hindrede fornyede kampe humanitære operationer og forårsagede, at et antal internationale hjælpeorganisationer måtte trække sig ud af områderne.⁴

Der rapporteres fortsat om modstand fra al-Qaeda og Taleban-styrker i visse lommer i det sydlige og sydøstlige Afghanistan, og militære aktioner i disse områder udføres stadig af koalitionsstyrkerne i forbindelse med "krigen mod terrorisme". I forbindelse med et amerikansk militærbesøg til Afghanistan i slutningen af august blev det udtalt, at USA endnu ikke har sat en tidsfrist på for tilbagetrækningen af tropper fra Afghanistan.⁵

¹ Emergency Loya Jirgaen skulle iflg. Bonn-aftalen afholdes inden for 6 måneder efter etableringen af den midlertidige regering. Emergency Loya Jirgaen skulle træffe beslutning om en overgangsregering samt en administration til at lede Afghanistan - indtil valget af en fuldt repræsentativ regering kan finde sted, dog senest inden for 2 år efter Loya Jirgaens afholdelse.

² ICG Afghanistan Briefing, *The Afghan Transitional Administration, Prospects and Perils*, 30 July 2002.

³ Keesing's Record of World Events, online udgave, *Assassination of Vice President*, July 2002.

⁴ Ibid.

⁵ Keesing's Record of World Events, online udgave, *Statement on widening of conflict*, August 2002.

Den 5. september 2002 eksploderede en bilbombe i Kabuls centrum og forårsagede store ødelæggelser og mere end 20 personer blev dræbt. Samme dag blev præsident Karzai udsat for et attentatforsøg under et besøg hos guvernøren i Kandahar.

1.2 Kommissorium for fact-finding mission til Afghanistan

Missionen indhentede oplysninger og foretog undersøgelser i henhold til følgende kommissorium:

Politiske forhold

- Politiske forhold generelt efter indsættelsen af overgangsregeringen
- Udøvelse af politiske og administrative funktioner i Kabul/provinserne
- Taleban's position og indflydelse i dag

Forholdene for personer som tidligere (frivilligt og ufrivilligt) har gjort tjeneste for Taleban
Evt. amnesti for tidligere Taleban-soldater og dens implementering i praksis

- Forholdene for personer med tilknytning til det tidligere kommunistiske styre
- Forholdene for personer som tidligere har været i opposition til/haft konflikter med Den Nordlige Alliance

Militærunddragere fra Den Nordlige Alliance

- Evt. nye politiske grupperinger
- Eksistensen af en efterretningstjeneste og dens rolle/placering i det nuværende system

Sikkerhedssituationen

- Sikkerhedssituationen generelt
- Regionale forskelle
- Evt. tvangsrekruttering – hvilke områder/styrker
- Demobilisering
- Opbygningen af en national hær og en politistyrke

Menneskerettighedsforhold

- Menneskerettighedssituationen generelt
- Den nationale menneskerettighedskommission
- Genindførelse af dele af forfatningen fra 1964
- Eksistensen af et retssystem og evt. regionale forskelle, herunder evt. lokale retsinstansers funktion

- Sociale og økonomiske forhold
 - Betydningen af sociale netværk
 - Adgangen til ressourcer
- Etniske grupper
 - Forfølgelse på baggrund af etnicitet og evt. regionale forskelle heri
 - Etniske gruppers mulighed for at etablere sig i andre områder i forbindelse med tilbagevenden
- Religionsfrihed
 - Sekularisering af det afghanske samfund
 - Forholdene for religiøse mindretal
- Kvinders forhold
 - Generelt i forhold til fysisk sikkerhed
 - Adgang til arbejde og uddannelse
 - Tvangsægteskaber
 - Evt. eksistensen af hjælpeorganisationer for kvinder

Dokumentudstedelse

- Pasudstedelser
- Nationale ID-kort
- Vielsesattester

Familieretlige spørgsmål

- Vielser, ægteskab og skilsmisser
- Forældremyndighed

Ind- og udrejseforhold

2. POLITISKE FORHOLD

2.1 Politiske forhold generelt efter indsættelsen af overgangsregeringen

Den norske ambassadør oplyste, at den politiske proces forløber i overensstemmelse med de aftaler, der blev lavet ved Bonn-forhandlingerne i december 2001. Den næste milepæl i den politiske proces er det valg, der skal afholdes i år 2004, og valget fungerer samtidigt som et pres på den igangværende udvikling i forhold til at få den politiske proces til at fungere indtil da. Det var den norske ambassadørs vurdering, at den politiske proces vil gå sin gang i Kabul, men at det er usikkert hvor stor en indflydelse de lokale krigsherrer i provinserne vil få på processen, hvilket afhænger af, hvorledes sikkerhedssituationen udvikler sig. Det står på nuværende tidspunkt klart, at den nationale hær og politistyrke i sin helhed ikke vil være på plads inden valget.

Ifølge den norske ambassadør er der delte meninger om, hvorvidt præsident Karzai i den nuværende situationen står stærkt eller svagt. Nogle mener, at præsidenten er svækket, fordi han ikke benyttede lejligheden på Loya Jirgaen til at svække pansjir-gruppens position i regeringen, mens andre mener præsidenten blev styrket under Loya Jirgaen, fordi han gennem dygtig diplomati undgik en militær konfrontation. Nabolandene Iran og Pakistan har begge udtrykt deres støtte til Karzai. Den pakistanske præsident Musharraf har officielt givet udtryk for, at Pakistan ikke støtter Hekmatyar⁶ mod Karzai.

Pashtunernes rolle i den fremtidige proces vil ifølge den norske ambassadør være afgørende. De udgør mellem 40 og 45% af befolkningen, men består af mange stammer/grupper, som i øjeblikket ikke samarbejder. Amerikanerne spiller ifølge den norske ambassadør en vanskelig dobbeltrolle i Afghanistan i dag, idet de på den ene side bruger enkelte lokale krigsherrer i kampen mod al-Qaeda og Taleban og på den anden side er den største bidragsyder til genopbygningen i Afghanistan.

I løbet af de næste måneder, vil der aftegne sig et billede af, hvordan muligheden for at afholde et valg vil være. Krigsherrerne må i denne forbindelse nødvendigvis gruppere sig politisk. Valget vil sandsynligvis finde sted i det første halvår af 2004.

Den norske ambassadør oplyste endvidere, at der som en del af Bonn-aftalen blev aftalt, at der skulle nedsættes en række kommissioner med henblik på en revision af den eksisterende lovgivning, herunder en forfatningskommission (Constitutional Commission), som skal påbegynde arbejdet med en ny forfatning. Flere af de personer, som er udpeget som ledere af denne kommission, er bosat i udlandet, og kommissionen har endnu ikke startet sit arbejde. En lovkommission (Judicial Commission), som blev nedsat før Loya Jirgaen, har fået nye medlemmer, og der er derfor ikke kommet gang i dette arbejde. Endelig er det hensigten at nedsætte en forvaltningskommission (Civil Service Commission), som heller ikke har set sin start. Den eneste kommission, som er nedsat, og som har påbegyndt sit arbejde, er den nationale menneskerettighedskommission (AIHRC).

⁶ Gulbuddin Hekmatyar er leder af det radikale islamiske parti, Hezb-e-Islami.

Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling vurderede, at Bonn-aftalen havde ført til en regering med en stærk repræsentation af pansjir-tajikker. Loya Jirgaen i juni 2002 skulle ifølge kilden have forsøgt at balancere den politiske magt mellem de forskellige etniske grupper, men dette skete imidlertid ikke. Loya Jirgaen var dårligt forberedt. En uge før Loya Jirgaens afholdelse var der ingen diskussioner af og ikke noget taktisk koncept for, hvad den skulle munde ud i.

På Loya Jirgaens første dag trak den tidligere konge sit kandidatur til lederposten tilbage efter amerikansk pres. Younis Qanooni, som er tajik og repræsentant for Den Nordlige Alliance⁷ trak sig derefter tilbage fra indenrigsministerposten. På denne måde trådte begge sider af den politiske ledelse et skridt tilbage og lagde op til en diskussion, hvilket imidlertid ikke blev brugt til noget. Karzai blev på Loya Jirgaens anden dag genvalgt som præsident ved en jordskredssejr. De følgende dage på Loya Jirgaen var der politisk kaos, idet formanden (lederen af Loya Jirga-kommissionen) ikke formåede at lede mødet, og der var heller ingen instruktioner fra Karzai om, hvilke procedurer mødet skulle ledes efter. Der var diskussioner i dagevis om vidt forskellige emner, herunder blandt andet procedurene for valg til nationalforsamlingen, men der kom ingen konkrete resultater ud af diskussionerne. På Loya Jirgaens sidste dag fremlagde Karzai en ministerliste, hvori han indbefattede de gamle mujaheddin-ledere, inklusiv pansjirierne. Karzai forsøgte ifølge kilden lejligheden til at slå fast, at de politiske spilleregler i fremtiden skulle være mere demokratiske. Loya Jirgaen kom dermed til at give en større legitimitet til de gamle mujaheddin-ledere. Indenrigsminister-posten er skiftet ud med en pashtun, som ifølge kilden anses for at være en svag ældre herre, og kontrollen med de væbnede styrker, sikkerheden og politiet ligger derfor ifølge kilden fortsat hos pansjirierne. Resultatet blev en uudviklet stat, som kontrollerer Kabul, men ikke meget mere.

En vestlig diplomat påpegede, at mange afghanere efter afholdelsen af Loya Jirgaen i juni 2002 havde udtrykt deres skuffelse over, hvorledes processen var forløbet, både med hensyn til valg til Loya Jirgaen og også over, at der ikke havde været nogen indflydelse på beslutningerne taget på Loya Jirgaen. De fleste beslutninger blev taget uden for mødet. Ifølge diplomaten er der primært to store grupper involveret i den politiske proces. For det første en gruppe bestående af fortrinsvis islamister, som har tilbragt lang tid i Afghanistan og i nabolandene, og for det andet en gruppe, som har opholdt sig længere tid i vestlige lande. Det er en vanskelig proces at få de to grupper til at fungere sammen. Den første gruppe – islamisterne – er dem, som i dag bl.a. har kontrollen over de væbnede styrker i Afghanistan, mens den anden gruppe udgør en mere liberal gruppe, der går ind for frie og retfærdige valg. Derudover er de politiske forhold i Afghanistan i dag præget af hele spørgsmålet om etnicitet, der også har indflydelse på de ledere, som har magten.

Analytikeren fra International Crisis Group (ICG) fandt, at de politiske forhold i Afghanistan i dag er præget af lokale krigsherrer, og at der mangler en central magt. De lokale krigsherrer har i visse områder af Afghanistan en lang historie og har spillet en rolle som lokale ledere. Der eksisterer ifølge kilden ikke egentlige politiske partier i Afghanistan, men derimod snarere guerillaer og militser, og situationen er nu meget lig situationen i mujaheddin-tiden. Ifølge kilden er nabolandenes – og især Pakistans – indflydelse i Afghanistan stadig betydningsfuld. Tidligere

⁷ Den Nordlige Alliance er en gruppering af fortrinsvis etniske tajikker, uzbekere og fraktioner af hazaraer, som kæmpede sammen mod Taleban. Den Nordlige Alliance er også kendt som United Islamic Front for the Salvation of Afghanistan (UIFSA).

mujaheddin-grupper og deres ledere er ifølge kilden fortsat baseret i Pakistan. Som eksempel nævnte kilden Hekmatyar, som altid har haft sin base i Peshawar i Pakistan. Kilden påpegede endvidere, at der generelt er en stærk mistillid til USA, og amerikanernes motiv for at være i Afghanistan anses kun for at være af kortsigtet karakter. Den nuværende overgangsregering anses af mange afghanere ifølge kilden for at være USA's marionetter.

Lederen af ACBAR påpegede, at den siddende regering er en koalitionsregering, der består af en blanding af repræsentanter fra diasporaen, der er vestligt orienteret, tidligere NGO-folk, repræsentanter for krigsherrerne, repræsentanter fra det tidligere kommunistiske regime samt personer, som tidligere arbejdede for Taleban-regimet. Regeringen gør ifølge kilden et godt stykke arbejde i forhold til at få tingene til at fungere. Der er kommet gang i genopbygningen, i forretningsliv og handel, og økonomien er på vej til at forbedres. Den politiske stabilitet er dog ifølge kilden fortsat skrøbelig og skal vurderes fra dag til dag. Kilden henviste i denne forbindelse til de incidenter, der finder sted fra tid til anden, herunder bomben i Kabuls centrum i starten af september 2002. Det er endnu uvist, hvem der stod bag, men der er forlydender om, at det var islamiske fundamentalister. Derudover henviste kilden til, at der ude i regionerne foregår en del kampe om magten.

2.2 Udøvelse af politiske og administrative funktioner i Kabul/provinserne

EU's særlige udsending oplyste, at den centrale regering endnu ikke har kapacitet til at udøve kontrol i provinserne. Efter Bonn-forhandlingerne har der været en række regionale konflikter forårsaget af individuelle kommandanter. En del af disse konflikter har rod i en konflikt om retten til told og afgifter. Centralregeringen mangler en militær styrke, og det kræver overtalelse at få disse kommandanter til at indordne sig, hvilket er en langsom og vanskelig proces. Konflikterne forekommer i forskellige områder i Afghanistan, hvor regionale ledere kontrollerer, men det er ifølge kilden især problematisk i de nordlige områder.

Spørgsmålet om centralregeringens politiske og administrative funktioner vil nå provinserne, vil ifølge den norske ambassadør i høj grad afhænge af, om man i løbet af vinteren får bistand ud i provinserne, således at man på denne måde kan købe sig til en loyalitet hos krigsherrerne. Sker dette ikke, vil mulighederne for en statsopbygning blive svækket, og fredsprocessen sat i stor fare. Den norske ambassadør erindrede i denne forbindelse om, at det kun er 10 måneder siden, at Bonn-aftalen blev underskrevet. Den norske chargé d'affaires tilføjede, at finansministeren har fremsat et forslag om at skabe større skatte- og revenu indtægter til centralregeringen, idet 70-80% af de skatter og afgifter, der i øjeblikket opkræves i Afghanistan, aldrig kommer videre til centralregeringen. Chargé d'affaires'en nævnte endvidere, at ud af de 455 henstillinger, der blev fremsat i forbindelse med Loya Jirgaen, vedrørte langt størstedelen netop disse indtægter.

Ifølge den norske ambassadør er back to school- programmet et af de programmer, som fungerer ude i provinserne, og det er spredt over store dele af landet. I forhold til genopbygningen af infrastrukturen er et vejprojekt, der forbinder Herat, Kandahar, Jalalabad og Kabul, ved at blive sat i gang med midler fra USA, Japan og Saudi Arabien.

Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling vurderede, at de regionale ledere ikke betragter centralstaten som en neutral magt, men som en magt, der er domineret af politiske etniske grupper. De regionale ledere ønsker så meget kontrol som muligt, især i forhold til skatter og afgifter, men

også militært og administrativt. Denne opfattelse gør sig især gældende hos de pashtunske ledere, der er fragmenterede og ikke repræsenterer en samlet gruppe.

I **de pashtunske provinser** tilhører lederne mange forskellige grupper. Nogle af de pashtunske ledere er ifølge kilden tidligere sikkerhedschefer og militære kommandanter, som også fungerede i deres embede under Taleban og nu symbolsk er udpeget af centralregeringen, som de lokale repræsentanter. I andre områder, hvor centralregeringen har forsøgt at udpege lokale ledere, som f.eks. i **Laghman og Kunar**-provinserne, gik der tre til fire måneder efter deres udpegelse, før guvernørerne kunne indtage deres stillinger. I **Logar**-provinsen syd for Kabul er den tidligere guvernør officielt blevet sat fra sit embede, men han er endnu ikke flyttet ud af sin embedsbolig. Indenrigsministeren har to gange besøgt området med den ny-udpegede guvernør, men det er endnu ikke lykkedes at fratage den tidligere guvernør embedet. I de pashtunske områder er det generelt de lokale råd - shuras – som kontrollerer administrationen.

Wardak-provinsen ledes ifølge koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling af en person med tilknytning til Hezb-e-Islami og støttes af forsvarsminister Fahim. I denne provins er de lokale shuras i defensiven. Dette er ifølge kilden en farlig politik, idet det kunne udvikle sig til guerilla-krig mod den centrale myndighed. Også grupper i de østlige områder omkring **Jalalabad** får støtte fra forsvarsministeren. Ifølge koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling er det første gang i Afghanistans historie, at personer fra Den Nordlige Alliance går ind og blander sig i det pashtunske bælte i syd.

I Nangarhar-provinsen er det pashaierne⁸, der er den stærkeste militære gruppe. Den lokale kommandant, Hazrat Ali, der er fra Nuristan, støttes af USA som et led i kampen mod al-Qaeda.

I **Herat** udøves kontrollen ifølge koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling fuldt og helt af guvernøren, Ismael Khan, som ifølge kilden har en månedlig indtægt på 70 millioner US dollars fra grænsehandelen med Iran og Turkmenistan. Heraf har guvernøren ifølge forlydender overført i alt fem millioner US dollars (to gange 2½ mill. USD) til centralregeringen som et engangsbeløb og har samtidigt givet udtryk for, at enhver yderligere overførsel til Kabul skal forhandles, og at der ikke er tale om nogen fast månedlig overførsel. Der er i provinsen en hektisk bygge- og anlægsaktivitet, og lærere, embedsmænd og soldater får udbetalt løn. Stillinger i lokaladministrationen besættes ifølge kilden gennem nepotisme, og der er ifølge kilden generelt tale om et undertrykkende regime, hvor personer, som offentligt fremsætter kritik af den lokale ledelse, fængsles. Der er endvidere meldinger om, at der udøves tortur i fængslerne.

I det **nordøstlige område** er der ifølge koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling heller ikke nogen direkte kontrol fra Kabul. Pansjirierne kontrollerer Pansjir-dalen, Takhar og Kunduz-provinserne, men der er ifølge kilden tale om en politisk formation af pansjirier, som ikke er kontrolleret af centralregeringen.

Magten i **de nordlige provinser** er ifølge koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling delt mellem Dostum (Junbesh)⁹ og Mohammad Atta (Jamiat)¹⁰. Sidstnævnte gruppe støttes af

⁸ Pashaiaerne er en etnisk gruppe, som stammer fra det østlige Afghanistan.

⁹ General Abdul Rashid Dostum er leder af det politiske parti Junbesh-e-Milli, som er domineret af uzbekere.

forsvarsministeren Fahim. Junbesh var tidligere stærkest i Mazar, men da størstedelen af denne gruppe har været i eksil og har skullet reorganisere sig, er Jamiat nu blevet stærkest og kontrollerer Mazar by, mens Junbesh er i defensiven. De to grupper har ifølge kilden en fælles interesse mod centralregeringen i forhold til at dele indtægten fra den handel, der foregår over "Freedom Bridge"¹¹, og har indgået en aftale herom.

I forhold til de nordlige områder oplyste lederen af UNHCR's kontor i Mazar-i-Sharif, at man dårligt kan tale om en fungerende civil administration. Administrationen tager ikke ansvar for aktiviteter i området og udbetaler ikke regelmæssigt lønninger til de ansatte. UNHCR arbejder i området med at assistere de forskellige ministerier på lokalt niveau, men de forskellige lokale afdelinger synes ikke at kommunikere med hinanden, og der sker ikke nogen koordinering.

International Crisis Group fandt, at Karzai's regering i de områder uden for Kabul, hvor de amerikanske tropper ikke er tilstede, er meget skrøbelig. Der er ifølge kilden lang vej at gå, før den centrale regering vil få en indflydelse i provinserne, hvilket også skal ses i sammenhæng med den tid, det vil tage at opbygge en national hær. Skatter indsamles af lokale krigsherrer, der kontrollerer deres egne områder. Kilden karakteriserede den politiske ledelse uden for Kabul som en blanding af indflydelse fra guvernører, lokale krigsherrer, stammeledere og andre lokale ledere, herunder mullah'erne.

Lederen af ACBAR fandt, at den centrale ledelse i Kabul på den ene side ikke slår meget igennem på provinsniveau, men at der på den anden side vises en vis loyalitet over for centralregeringen. F.eks. hænger der på alle provinskontorer et billede af Karzai. I Kandahar synes guvernøren – Gul Agha – ifølge kilden at være loyal over for centralregeringen og samarbejder med Kabul. I de syd-østlige områder er der en del koalitions-aktiviteter, men indblandingen fra nabolandet Pakistan synes at være mindre massiv i dag end tidligere. I den vestlige del – Herat – ignoreres instruktionerne fra Kabul af den lokale guvernør Ismael Khan, som har sin egen hær og sine egne folk i lokaladministrationen. Der er i dette område mange problemer for lokale NGO-medarbejdere, især kvinder, som er blevet pålagt at lade sig registrere hos myndighederne og deltage i et møde, hvor de blev belært om, hvordan de skulle opføre sig. I forhold til Mazar-i-Sharif og Balkh-provinsen er forholdene nu lidt bedre end tidligere på året. Balkh-provinsen og Mazar by kontrolleres af Mohammed Atta (Jamiat), men administrationen i hele det nordlige område er delt mellem Dostums og Attas folk. I Paktia-provinsen i syd er der ifølge kilden i øjeblikket to guvernører, idet de lokale ledere ikke har accepteret den person, der er udpeget af centralregeringen.

DACAAR's programmedarbejder oplyste, at det i visse områder i det sydlige og østlige hjørne af Afghanistan – f.eks. i Ghazni og Laghman-provinserne - kan være vanskeligt at forholde sig til, hvem der har den lokale ledelse. Centralregeringen forsøger at udnævne deres egne folk både som guvernører og i den lokale administration, men i visse områder er det andre lokale ledere, der de-facto har ledelsen.

¹⁰ Mohammed Atta er fremtrædende kommandant i partiet Jamiat-e-Islami, som er tadjik-domineret.

¹¹ Broen over Amu Darya-floden ved Hayratan på grænsen mellem Afghanistan og Uzbekistan.

2.3 Talebans position og indflydelse i dag.

Koordinatorerne for UNAMA's Civil Affairs-afdeling forklarede, at Taleban forstået som et præsteskab i landområderne eksisterer, men ikke som politisk bevægelse. Taleban-bevægelsen bygger sin styrke på Uleema¹² – konservative muslimer - og i Uruzgan og i stammeområderne i Pakistan kan der stadig findes Taleban-grupper. Kilden påpegede i denne forbindelse, at al-Qaeda ikke har nogen politisk interesse i Afghanistan i dag – kun en interesse i landet som ”safe haven” for deres netværk.

UNHCR-Kabul understregede ligeledes, at Taleban ikke eksisterer som en bevægelse, der har indflydelse i dag, men at der er grupper, som har været tæt associeret med bevægelsen, og som udgør et sikkerhedsproblem og har aktiviteter, især i provinserne Zabul, Paktia og Khost, i de sydlige og sydøstlige områder af Afghanistan. Der er elementer, som har haft en tæt tilknytning til Taleban overalt i landet, og der forekommer fortsat angreb fra radikale, fundamentalistiske kræfter.

Taleban er ifølge den norske ambassadør et begreb som fortsat ligger latent i Afghanistan. Den udgør ikke længere en egentlig bevægelse, men kan være et alternativ til en eller anden form for politisk pashtunsk bevægelse i fremtiden, hvis utilfredsheden med det nuværende styre udvikler sig videre. Ambassadøren understregede, at det ikke er pashtunerne som gruppe, der vil rejse sig, men eventuelt enkelte pashtunske kommandanter.

Ifølge ICG vil Taleban-bevægelsen ikke kunne komme til at spille nogen rolle som politisk organisation igen. Bevægelsen har ikke nogen formel indflydelse i Afghanistan i dag, og den har ifølge kilden heller aldrig været nogen egentlig organisation, men snarere en bevægelse, som samlede mange forskellige elementer op. Taleban-bevægelsens aktiviteter var ifølge ICG hovedsageligt organiseret udefra.

2.3.1 Forholdene for personer som tidligere (frivilligt og ufrivilligt) har gjort tjeneste for Taleban

Menneskerettighedsrådgiveren og rådgiveren for politiske anliggender i UNAMA oplyste, at UNAMA i øjeblikket er i gang med en undersøgelse af forholdene vedrørende mulig tvangsrekruttering til Taleban-bevægelsen, specielt i de sydlige områder, hvor der er forlydender om, at unge mænd blev rekrutteret og sendt til fronten. Der sidder i øjeblikket en del unge pashtunske mænd fængslet i Afghanistan, og det drejer sig muligvis om personer, som blev tvangsrekrutteret, men UNAMA har endnu ingen konklusioner på denne undersøgelse.

Kilder, der repræsenterer internationale hjælpearbejdere, oplyste, at der sidder mange pashtuner fængslet i Afghanistan under mistanke for at have gjort tjeneste for Taleban. Der er ingen organisationer, der har adgang til disse fanger, som sidder under kummerlige forhold, og der er endnu ikke startet retssager mod dem. Man afventer endnu myndighedernes tilladelse til at undersøge forholdene nærmere, herunder at få en afklaring af, hvad fangerne eventuelt har været involveret i.

¹² Uleema er betegnelsen for konservative muslimske lærde fra koranskolerne (madrasas). De er tilhængere af, at sharia-lovene danner grundlag for landets love, og som følge heraf er deres vigtigste rolle at fortolke sharia.

Den norske chargé d'affaires oplyste, at han havde besøgt fængslet i Sheberghan i maj 2002, hvor der ifølge kilden sad mange unge mænd af både pakistansk og afghansk oprindelse, som mistænkes for tilknytning til al-Qaeda og Taleban, men hvor der indtil videre ikke er taget skridt til at bringe de indsatte for en domstol.

Lederen af UNHCR's kontor i Mazar-i-Sharif oplyste, at spørgsmålet om mistanke for at have gjort tjeneste for Taleban fortsat er et hovedemne for mange pashtuner, som er flygtet fra de nordlige områder og nu opholder sig som internt fordrevne i lejre omkring Kandahar (Spin Boldak). Mange af disse internt fordrevne ønsker fortsat ikke at vende tilbage til de nordlige områder af Afghanistan af frygt for represalier fra lokalbefolkningen. (jf. også afsnit 4.6 vedrørende etniske grupper)

Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling forklarede, at tidligere Taleban-folk, som har haft kendte positioner og været ledere på provins- eller centralniveau, vil være i risiko for forfølgelse – både i Kabul og i de nordlige områder – hvis de ikke har et indflydelsesrigt netværk. Menige Taleban-medlemmer kan – hvis de vender tilbage til landsbyer, hvor de er kendt som Taleban - få problemer. Taleban-bevægelsen var ifølge kilden en organiseret gruppe med en klar struktur. Det var klart, hvem der gav ordrer, og folk, som tog aktivt del i bevægelsen – ofte mod sin egen gruppe – er kendt lokalt. De bør ifølge kilden holde sig væk fra deres eget oprindelsesområde, men kan vende tilbage til andre områder.

Også uzbeker, tajikker og hazaraer har ifølge samme kilde i nogle områder været allieret med Taleban. Disse personer kan også få problemer i deres oprindelsesområde, alt afhængigt af familiens netværk. En forudsætning for at undgå problemer er, at der er "forsikringer" på begge sider i forhold til familiemæssige relationer og sociale netværk (jf. også afsnit 4.5). Kilden påpegede samtidigt, at mange tidligere Taleban-soldater i dag er blevet samlet op af og tilknyttet fraktioner fra Den Nordlige Alliance, herunder blandt andet grupperinger omkring Sayyaf¹³.

Ifølge direktøren for Cooperation Centre for Afghanistan (CCA) har et meget stort antal personer i Afghanistan gjort tjeneste for Taleban, herunder store dele af befolkningen, som ikke var direkte involveret i Taleban-bevægelsen. Disse personer har ifølge CCA ikke nogen problemer i Afghanistan i dag. For dem, som har været kommandanter og ledere og deltaget i massedrab og overgreb mod befolkningen, stiller situationen sig anderledes. Dette er ifølge CCA kun et begrænset antal personer, og de er kendt af den lokale befolkning. Hvad angår tvangsrekruttering under Taleban oplyste CCA, at i ikke-pashtunske områder krævede talebanerne penge i stedet for folk, idet de i disse områder ikke stolede på befolkningens loyalitet. CCA påpegede, at myndighederne i dag ikke har taget noget initiativ til at retsforfølge de personer, som er kendt for at have begået overgreb under Taleban-tiden.

ICG var af den opfattelse, at befolkningen i Afghanistan har måttet skifte side og loyalitet mange gange i historien under skiftende ledere, og at spørgsmålet, om man gjorde tjeneste for Taleban eller ej, ikke i dag vil være basis for en konflikt. Store dele af befolkningen var mere eller mindre tvunget til at være loyale over for Taleban-bevægelsen, og ifølge kilden vil dette i sig selv ikke give anledning til problemer i dag. ICG påpegede i denne forbindelse, at der under Taleban-regimet

¹³ Rasoul Sayyaf er leder af den fortrinsvis pashtunske milits Ittihad-i-Islami, der tidligere modtog meget støtte fra Saudi-Arabien.

herskede en vis lov og orden, og at talebanerne afvæbnede mange lokale brigader, hvilket skabte en større stabilitet i visse områder. ICG understregede endvidere, at det ikke er et spørgsmål om profilering i forhold til Taleban – f.eks. vil tidligere medlemmer af det religiøse politi (Vice and Virtue) ifølge kilden ikke være mere udsatte end andre – men at det afgørende er etniciteten. Der forekommer i dag etnisk begrundet forfølgelse af pashtuner, hvor det ifølge kilden ikke er afgørende, om de forfulgte grupper har været tidligere Taleban-medlemmer eller ej, men det afgørende er, om de er pashtuner (jf. også afsnit 4.6.).

Koordinatoren for ACBAR oplyste, at mange tidligere talebanere, som var ansat i administrationen, i dag har ”skiftet kasket” og sidder i samme stillinger, som de gjorde under Taleban-regimet.

DACAAR’s programmedarbejder oplyste ligeledes, at det i mange områder i det sydlige bælte af Afghanistan er de samme personer, som sidder i den lokale administration i dag, som også sad der både før og under Taleban-regimet.

2.3.2 Evt. amnesti for tidligere Taleban-soldater og dens implementering i praksis

Der er ifølge UNAMA (seniormenneskerettigheds-rådgiveren, den politiske rådgiver samt koordinatoren for Civil Affairs-afdelingen) ikke udstedt nogen amnestier for tidligere Taleban-medlemmer.

UNHCR-Kabul var heller ikke bekendt med en generel amnesti for tidligere Taleban-medlemmer, men henviste til præsidentens dekret om flygtninges tilbagevenden i værdighed (artikel 3)¹⁴, hvori der indgår amnesti for kriminelle handlinger – såfremt det ikke drejer sig om menneskerettigheds-overgreb – der er begået før den 22. december 2001. Denne artikel omfatter ifølge UNHCR bl.a. også tidligere Taleban-medlemmer, hvis der ikke er rejst individuelle sager mod dem for menneskerettighedskrænkelser. UNHCR monitorerer hjemvendte afghanere, og der har indtil videre ikke været rapporter om tilfælde, hvor hjemvendte er blevet stillet til ansvar for sådanne handlinger, eller til sager hvor denne artikel har været anvendt over for myndighederne.

2.4 Forholdene for personer med tilknytning til det tidligere kommunistiske styre

UNHCR, deputy chief of mission i Kabul, understregede, at UNHCR kun har kendskab til få tidligere kommunister, som er vendt tilbage til Afghanistan, og anførte, at så længe der er så megen polarisering mellem forskellige grupperinger i Afghanistan, vil også tidligere medlemmer af PDPA kunne få problemer. Samtidig fandt UNHCR, at billedet er mudret – det kan være vanskeligt at skelne mellem private hævnaktioner og hævnaktioner, der er forbundet med de aktiviteter, som den pågældende har udført for den kommunistiske regering. Som eksempel nævnte han, at en embedsmand, som omfordelte jord for kommunisterne, kunne være i risiko, fordi han på denne måde ville blive personificeret med denne handling. Forholdene afhænger af, i hvor høj grad den pågældende person har været personificeret med kommunistpartiet – har tegnet partiet – i et bestemt område. Kilden gentog, at det kan være overordentligt vanskeligt at skelne mellem overgreb, som bunder i en fortid som kommunist, og overgreb, som er udtryk for personlige vendettaer. Samtidig

¹⁴ Der henvises til Decree of the President of the Afghan Interim Administration, no. 297, date 13.03 1380 (3.juni 2002) (jf. bilag 3).

anførte kilden, at de generelle forhold er meget ustabile og meget lidt statiske, hvilket efter hans mening betød, at det ikke er muligt at sige noget om, hvordan forholdene vil være om f.eks. 5 måneder. Gamle modsætninger kan vågne op igen, og det er ikke muligt med den nuværende manglende retssikkerhed at garantere nogens sikkerhed. Hver enkelt tilfælde må afgøres ud fra en meget konkret vurdering.

Efter kildens opfattelse er det åbenbart, at ikke alle tidligere medlemmer af PDPA kan vende tilbage til Afghanistan, ligesom ikke alle tidligere PDPA medlemmer risikerer forfølgelse ved en eventuel tilbagevenden. Jo mere rent teknisk-administrativ en position, man indtog under det kommunistiske styre, jo sikrere vil man være. Kilden nævnte som eksempel piloter. Nogle tidligere kommunister vil kunne få beskyttelse fra deres klan. I byerne vil tidligere kommunister være mere udsatte, fordi den klanmæssige beskyttelse er svagere i byerne end i landdisktrikterne.

Af konkrete eksempler nævnte kilden to unge, kvindelige kommunister, som havde opholdt sig i Azerbajdjan, og som ikke har haft problemer efter hjemkomsten til Afghanistan. En tidligere højtstående kommunist, en tadjikisk general, som er vendt tilbage, har indtil videre ikke haft problemer, men monitoreres meget tæt af UNHCR. I øvrigt påpegede kilden, at den nuværende minister for sundhed, er tidligere general under kommunisterne.

Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling udtalte om forholdene for tidligere kommunister, at det generelle billede ikke er konsekvent. Der er således flere tidligere højtstående kommunister, som klarer sig under de nye magthavere. Det afgørende er ens personlige netværk - om man har forbindelse inden for den til enhver tid herskende magtstruktur. Det er primært højt profilerede eks-kommunister, som har brug for forbindelser til magthaverne for at klare sig.

KHAD-folk¹⁵, som har været involveret i tortur i fængslerne, er i risiko for forfølgelse. Det gælder ikke KHAD-folk, som sad i administrationen. Lokale forhold, som netværk og familie er afgørende for den konkrete vurdering.

Om lokalt profilerede kommunister anførte koordinatoren, at deres forhold afhænger af deres konkrete arbejde og handlinger under det kommunistiske styre. Hvis man som kommunist var involveret i overgreb, vold, tortur eller drab, så vil man have problemer i dag. Kilden anførte, at talebanerne førte en hård kurs over for tidligere kommunister, men hvis man har overlevet Taleban - og Den Nordlige Alliance i 1992-96, så skulle man ikke have noget at frygte fra de nuværende magthavere på grund af sin kommunistiske fortid. Hvis den pågældende derimod har været „væk“ - ude af Afghanistan - siden kommunisternes fald og nu vil vende tilbage, så afhænger det af en meget nøje vurdering - af den pågældendes konkrete aktiviteter for kommunistpartiet, sammenholdt med vedkommendes personlige netværk - om den pågældende vil kunne vende tilbage uden at risikere overgreb. Mange af de by-folk, som flygtede i 1992-94, var kommunister.

En international kilde oplyste, at Dostum ofte beskyldes for at have haft forbindelse med kommunisterne. Kilden havde ikke hørt om, at tidligere kommunister skulle være kommet i vanskeligheder på samme måde, som de gjorde under Mujaheddin og Taleban. Jamiat bruger bevidst at kalde Dostum og hans folk for kommunister som et politisk redskab.

¹⁵ KHAD var betegnelsen for sikkerhedstjenesten under kommunisterne. Denne tjeneste var organiseret som et eget ministerium.

Tidligere embedsmænd under det kommunistiske styre taler åbent om deres tid som kommunister, og mange er vendt tilbage, men kilden understregede samtidig, at de folk, som er vendt tilbage til de nordlige områder, ikke er højtstående, profilerede kommunister. Højtstående kommunister, som havde indflydelse, magt, som gav ordrer, militærfolk på seniorniveau eller folk, som var højt placeret i administrationen, er ikke vendt tilbage til de nordlige områder. Kilden mente, at dette forhold skyldes, at tidligere kommunister primært søger mod Kabul.

Tidligere kommunister, som var i landet fra 1992-96, skulle efter kildens opfattelse som udgangspunkt fortsat kunne klare sig. Men om tidligere kommunister risikerer forfølgelse i dag, afhænger af deres konkrete handlinger under det kommunistiske styre. Tidligere kommunister er udsatte for hævn- og gengældelsesaktioner fra slægtninge til personer, som de som repræsentanter for det kommunistiske styre har begået overgreb mod. Junbesh har mange tidligere kommunister i deres militære geledder.

CCA udtalte, at der ikke er egentlig fare i Kabul for tidligere kommunister. Det kan være svært for kendte tidligere kommunister at få arbejde, men der er ikke risiko for egentlig forfølgelse. I landdistrikterne er det sværere for tidligere kommunister. Her risikerer tidligere kommunister at blive udsat for chikane fra lokalbefolkningen. Højt profilerede kommunister kan være i risiko. Nogle tidligere kommunister er i dag ansat i administrationen, men det er personer, som på grund af deres familiemæssige tilknytning ikke udsættes for represalier, selv om de tidligere har været højt profilerede kommunister.

Kilden anførte, at forholdene for tidligere kommunister, som var profileret på rent lokalt plan, afhænger af deres konkrete handlinger under det kommunistiske styre, herunder om de har deltaget i aktioner og overgreb på civile. Lokalt profilerede kommunister, som alene har profileret sig som sportstrænere og ungdomsledere, undervisere etc., kan efter kildens opfattelse vende tilbage til deres oprindelige hjemegn uden at risikere forfølgelse. Lokalt profilerede kommunister, som deltog i arrestationer og overgreb, vil få problemer.

ICGs analytiker fandt, at det er vanskeligt at sige noget generelt om forholdene for tidligere kommunister. Der er efter kildens opfattelse meget få kommunister tilbage. Kilden mente videre, at man ikke ville have overlevet som profileret kommunist under Taleban, og at det heller ikke ville have været nemt at overleve som profileret kommunist under mujaheddinerne. „Alle“ var ifølge kilden imod kommunisterne. Kilden sammenfattede, at man som tidligere kommunist enten er død eller glemt.

Med hensyn til forholdene for personer, som havde været ansat i KHAD, anførte kilden, at det værste måtte være overstået for tidligere KHAD-folk, i den forstand, at der først var borgerkrig, hvor KHAD-folk var udsatte, og siden Taleban-styret, hvor de også var udsatte. Kilden tilføjede samtidig, at mange KHAD-folk havde sluttet sig til Taleban eller Mujaheddin.

DACAAR oplyste, at der formentlig er nogle få tidligere kommunister i den nuværende administration, men at det må være få. Tidligere kommunister føler sig presset til konstant at søge at bevise over for omverdenen, hvor gode muslimer de er. De er meget forsigtige, når de bevæger sig rundt. De er ikke udsat for chikane, men bliver på den anden side heller ikke tilgivet. Tidligere kommunister diskrimineres med hensyn til f.eks arbejde og bolig.

ACBAR oplyste, at der i den afghanske regering er ministre, som tidligere havde tilknytning til kommunisterne. Mange mennesker sluttede sig i sin tid til kommunisterne, fordi de var nødt til være medlemmer af kommunistpartiet for at få et arbejde. Kilden mente i øvrigt, at det var vanskeligt at genkende tidligere kommunister så mange år efter det kommunistiske styres fald.

2.5 Forholdene for personer som tidligere har været i opposition til/ haft konflikter med Den Nordlige Alliance.

UNHCR, Kabul, oplyste, at man efter UNHCR's opfattelse bør være meget forsigtig i forhold til personer, som har haft præ-Taleban konflikter med Den Nordlige Alliance.

En international kilde rådede til stor forsigtighed ved en hver sag, hvor der var tale om adfærd, der kunne opfattes som eller var blevet opfattet som fjendtlig over for Den Nordlige Alliance.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.2. og 4.1. om forholdene for politiske modstandere i de enkelte provinser.

2.5.1 Militærunddragere fra Den Nordlige Alliance

Koordinatoren for UNAMAs Civil Affairs-afdeling oplyste, at det var nemt for mujaheddinerne at rekruttere folk i 80'erne og de tidlige 90'ere. Så det havde ikke alvorlige konsekvenser for de folk, som ønskede at desertere fra de forskellige krigsherrer i denne periode. Folk, der forlod mujaheddinerne i denne periode, skulle derfor efter kildens opfattelse heller ikke risikere repressalier i dag. Efter 1997 blev det tiltagende vanskeligt for mujaheddinerne at hverve folk, og mange krigsherrer gik derfor over til tvangshvervning af soldater. Personer, som måtte være deserteret i denne periode, kunne efter kildens opfattelse få problemer, hvis de vendte tilbage til deres hjemegn. Kilden ville derfor anbefale, at personer i denne situation i stedet tog ophold i Kabul, idet han samtidig bemærkede, at størstedelen af de hjemvendende afghanske flygtninge jo alligevel vælger at rejse til Kabul.

UNHCR, Kabul, fandt, at desertering fra Den Nordlige Alliance vil blive vurderet meget strengt, men kilden havde ingen specifikke informationer herom.

En international kilde oplyste, at konkrete forhold har stor betydning, når man skal vurdere, om tidligere desertører fra Den Nordlige Alliance risikerer forfølgelse ved en tilbagevenden. Kilden mente ikke, at det generelt skulle medføre problemer i dag, hvis man deserterede først i 1990'erne. Men hvis man deserterede ud fra en erklæret politisk modstand mod Den Nordlige Alliance - og denne modstand var kendt, eller man blev opfattet som modstander af Den Nordlige Alliance, så kan man stadig få problemer.

CCA oplyste, at hvis man er flygtet fra tvangsrekruttering til Den Nordlige Alliance, afhænger det af, om det er registreret og kendt af den nuværende, lokale kommandant, om man får problemer. Der er ingen institutionel hukommelse.

2.6 Evt. nye politiske grupperinger

Med hensyn til dannelsen af nye politiske partier er processen ifølge den norske chargé d'affaires ikke nået langt. Før afholdelsen af Loya Jirgaen i juni 2002 var der meget lidt i gang, men i

forbindelse med afholdelsen af en ny Loya Jirga og et valg i foråret 2004 kan man forvente en vis allianceopbygning i de kommende år.

Ud fra den politiske udvikling, som blev påbegyndt på Loya Jirgaen i juni 2002, tegner der sig ifølge den norske ambassadør især tre politiske grupperinger, som eventuelt vil få indflydelse på den fremtidige politiske udvikling. De traditionelle islam baserede partier vurderede ambassadøren som de stærkeste i øjeblikket. Inden for denne gruppe blev det parti, som er dannet af Wali Massoud, der er bror til Ahmad Shah Massoud¹⁶, nævnt som en mulig aktør. Tidligere præsident Rabbani, som ifølge nogle kilder ikke længere spiller nogen politisk rolle, mens andre mener, at han kan få et "come back", tilhører den traditionelle islamiske partibase. Endvidere er der en gruppe omkring den tidligere konge Zahir Shah, som hovedsageligt består af pashtuner. Der er i øjeblikket ikke nogen egentlig ledelse af denne gruppe, idet kongens helbredstilstand gør, at han ikke kan påtage sig en ledende rolle, men personer i hans kreds har vist interesse i opbygningen af et netværk, og som mulig politisk parti opfattes denne gruppe som interessant. Kongen er nu flyttet ind i præsidentpaladset, efter at tingene er faldet til ro. Som situationen var umiddelbart efter hans tilbagevenden, var det på daværende tidspunkt ikke muligt at genindtage paladset.

Karzai selv opfattes som værende for vestligt orienteret til at lede gruppen, men har ifølge den norske chargé d'affaires behov for selv at skabe sig et politisk fundament i forbindelse med et valg. Derudover er der ifølge den norske ambassadør en urban demokratisk gruppe, som hovedsagelig består af ressourcestærke og uddannede folk. Denne gruppe er ikke stor, og der er på nuværende tidspunkt ikke tale om et egentlig politisk parti. Dannelsen af politiske partier i fremtiden vil antagelig være en opfølgning på de netværk, der opstod i forbindelse med Loya Jirga-processen. Der er dels tale om nogle fundamentalistiske grupper, dels nogle mere liberale grupper, som især består af diasporaen, der ifølge kilden kun har en begrænset føling med situationen i landet i dag. Karzai opfattes i øjeblikket som den eneste mulige kandidat som politisk leder. Hvis valget i 2004 kommer til at følge reglerne, vil pansjirierne nødvendigvis få mindre indflydelse, men forsvarsminister Fahims rolle er uklar.

EU's særlige udsending var af den opfattelse, at man endnu ikke kan tale generelt om nye politiske partier i den igangværende politiske proces, bortset fra et parti dannet af Wali Massoud og af undervisningsminister Younis Qanooni. I denne forbindelse nævnte kilden, at det, som er væsentligt for evt. nye politiske partier i den igangværende proces, er, at sådanne partier ikke er baseret på etnicitet eller religion alene, og at det er vigtigt, at disse partier ikke har væbnede styrker eller militser knyttet til sig. Kilden oplyste, at der i dag i Afghanistan ikke eksisterer nogen lovgivning, som regulerer forholdene for politiske partier og dannelsen af dem.

Koordinator for UNAMA's Civil Affairs-afdeling nævnte, at demokratisk-liberale bevægelser ser dagens lys blandt intellektuelle i Afghanistan i dag. Disse bevægelser kan eksistere uden problemer, hvis de ikke er for "højrostedede", men i dagens politiske miljø vil disse bevægelser nok vælge at virke i det skjulte. Rådgiveren oplyste endvidere, at Wali Massoud står i spidsen i forbindelse med forsøget på at etablere et nyt multi-etnisk parti – Nehzat-i-Melli – som i sin politik bl.a. vil basere sig på demokratiske værdier og rettigheder for kvinder.

¹⁶ Ahmad Shah Massoud var militær leder i Den Nordlige Alliance. Han blev dræbt ved et attentat den 9. september 2001.

En vestlig diplomatisk kilde oplyste ligeledes, at sekulære politiske grupper ser dagens lys. Der er rum for sådanne grupper i dag, specielt i Kabul, hvor tilstedeværelsen af de mange udlændinge gør det vanskeligt at undertrykke disse grupper. Talsmænd for disse grupper er åbne, og de har oplyst om chikane. Disse chikaner har bestået af trusler om arrestation snarere end alvorligere overgreb.

En international kilde nævnte, at general Malik¹⁷ har oplyst, at han er i færd med at etablere et nyt politisk parti – Peace and Justice Party. Denne etablering skal ses som en del af den igangværende politiske proces, som er planlagt at ende med valget i 2004. Kilden var imidlertid af den opfattelse, at Maliks initiativ måske skal ses som en omgruppering indenfor egne rækker snarere end dannelsen af et nyt parti. Kilden nævnte i denne forbindelse, at Malik også får støtte fra lokale kommandanter, specielt i Faryab-provinsen. Dostum er bekymret over den ustabilitet, Maliks initiativ og den støtte, som han får, vil kunne skabe i regionen.

Lederen af ACBAR oplyste, at der mangler en lovgivning, som vedrører foreningsfrihed. Det er derfor vanskeligt for politiske partier at organisere sig. Der er behov for en demokratisk platform, og kilden vurderede, at det vil tage et par generationer, før en sådan er på plads i Afghanistan.

2.7 Eksistensen af en efterretningstjeneste

I forbindelse med afholdelsen af Loya Jirgaen i juni 2002 var der ifølge den norske chargé d'affaires megen aktivitet fra forskellige agenter. Der var mange personer, som fotograferede og lyttede med. Det er uvist, om disse agenter har forbindelse til myndighederne. Det antages, at efterretningstjenesterne snarere er en parallel til den politiske konflikt, hvor de forskellige etnisk baserede grupper har deres eget netværk. Der var stærke anklager om chikane i forbindelse med afholdelsen af Loya Jirgaen og en skuffelse over den manglende opfølgning fra Karzai's side. Mange af deltagerne fik store problemer, fordi de talte frit, og der er forlydender om, at denne chikane havde støtte højt oppe i regeringen.

Rådgiveren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling oplyste, at der eksisterer en sikkerhedstjeneste i Afghanistan – National Security Directorate (Amniat). Denne tjeneste er ikke et eget ministerium, men fungerer som et. Det er uklart, hvor tjenesten hører til, men den kontrolleres ifølge kilden af pansjiri-tajikkerne og højst sandsynligt af forsvarsminister Fahim.

Samme kilde oplyste endvidere, at Amniat foretager vilkårlige arrestationer. UNAMA nævnte nogle eksempler, hvor organisationen har intervenseret. Det drejer sig typisk om sager, hvor folk er havnet i fængsel, fordi de har klaget over, at pansjirier har beslaglagt deres huse. Der har været adskillige af sådanne sager. Der er også tilfælde med pengesager.

UNAMAs politiske rådgiver oplyste ligeledes, at organisationen har modtaget mange klager om vilkårlige arrestationer foretaget af Amniat, hvor de arresterede er blevet truet. På trods heraf mente kilden ikke, at man kan tale om en systematisk overtrædelse af menneskerettighederne fra efterretningstjenestens side.

¹⁷ General Abdul Malik var næstkommanderende i Junbesh-militserne, indtil han forsøgte at tilrive sig Dostums magt ved at indgå en aftale med Taleban i 1997. Han antages almindeligvis at være ansvarlig for den brutale massakre på op til 3.000 taleban-fanger efter at have inviteret dem til Mazar-i-Sharif. Kilde: Who is who. www.afgha.com online

Samme kilde oplyste, at officielt befinder Amniat sig i hele landet og rapporterer til myndighederne i Kabul. På den anden side gjorde kilden opmærksom på, at der i dele af landet er lokale krigsherrer, som har kontrollen over sikkerhedstjenesten.

Projektmedarbejderen ved det tyske polititræningsprojekt mente, at efterretningstjenesten har udøvende magt og kan foretage ransagninger og arrestationer. Når det gælder Amniat, var kilden af den opfattelse, at denne hører under præsident Karzai. Desuden har forsvarsministeren og indenrigsministeren hver deres egen efterretningstjeneste.

Sekretariatslederen for menneskerettighedskommissionen og kommissæren oplyste, at efterretningstjenesten i princippet skal have en domstolskendelse for at holde en person arresteret. Kilden oplyste, at sager mod personer, som mistænkes for at være til fare for landets sikkerhed, behandles af en særlig domstol. I disse sager er der kun mulighed for 2-instansbehandling. Kilden oplyste endvidere, at sikkerhedstjenesten er tilstede over alt i landet, men er kontrolleret af den lokale myndighed, herunder lokale kommandanter.

UNHCR, Kabul, oplyste ligeledes, at efterretningstjenesten er til stede over hele landet, i regeringsadministrationen på provins- og distriktsniveau, men det er uvist, hvor aktiv tjenesten er, og hvad dens rolle er.

3. SIKKERHEDSSITUATIONEN

3.1 Sikkerhedssituationen generelt

De fleste af de adspurgte kilder påpegede, at sikkerheden i dag generelt er det emne, der giver anledning til størst bekymring for den almindelige befolkning. UNHCR deputy chief of mission oplyste, at der i alle provinser forekommer en eller anden form for væbnet konflikt. Ifølge flere kilder, herunder UNAMA og den norske chargé d'affaires, forekommer der også en del magtmisbrug ude i provinserne. Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling påpegede, at de lokale magthavere i øjeblikket er i en position, hvor de ustraffet kan begå overgreb mod den almindelige befolkning.

EU-delegationens særlige udsending oplyste, at sikkerhedssituationen i Afghanistan generelt er kontrolleret af lokale krigsherrer. Grupper som al-Qaeda, rester af Taleban og grupperinger omkring Hekmatyar repræsenterer en mindre fare. De er dog tilstede især i de områder, der grænser op til Pakistan, dvs. det sydlige og østlige hjørne af Afghanistan, men også her er situationen ved at forbedre sig. I resten af landet er disse grupper ikke-eksisterende. Situationen er ikke stabil. Der forekommer incidenter som f.eks. bomben i Kabul i starten af september 2002 og mordforsøget på præsidenten på samme tidspunkt, men der er ikke tale om et egentligt mønster.

Den norske chargé d'affaires oplyste, at sikkerhedssituationen generelt i Kabul er rimeligt tryk, og at der normalt ikke sker større ting. Ude i landet sker der mange negative ting, og situationen skifter fra uge til uge og måned til måned. Situationen er specielt kritisk i syd- og sydøst, mens Kandahar og Herat-området er relativt roligt. Den store udfordring for myndighederne ligger i området omkring Mazar-i-Sharif og i syd og øst. Om de internationale sikkerhedsstyrker, ISAF, oplyste chargé d'affaires'en, at det sidste kompromis, der er nået for styrkernes fremtid, er en tidsmæssig udvidelse frem til den 22. december 2002 under tyrkisk ledelse. Med hensyn til en geografisk udvidelse af styrkerne har USA nu vist sig åben over for en geografisk udvidelse, hvis andre lande stiller op, men det er tvivlsomt, om USA selv vil bidrage til en sådan eventuel udvidelse. USA har dog udvist en større forståelse for Karzai's behov i forhold til sikkerhedsstyrken og modsætter sig derfor ikke længere en udvidelse, men har på den anden side heller ikke udvist et større engagement i forhold til en eventuel udvidelse.

ICG fandt, at sikkerhedssituationen generelt er som under Taleban-styret, hverken værre eller bedre. Karzai har vist sig mindre effektiv i provinserne, men sammenlignet med situationen i 1992 vurderede ICG, at situationen i dag er væsentligt bedre. I starten af 1990'erne var der usikkerhed om, hvilken gruppe der ville bombe andre grupper, mens der i dag er mere fokus på krigsherrernes kamp om den politiske kontrol over et geografisk område.

DACAAR's programmedarbejder vurderede, at sikkerhedssituationen varierer betydeligt, og at situationen generelt er forværret, i forhold til hvordan sikkerhedsforholdene var under Taleban-styret. Taleban-styret efterlod ifølge kilden et vacuum i forhold til magtbalancen i lokale områder. Under Taleban-styret var der et generelt lavere niveau i de lokale konflikter, mens der kort før dets opløsning sås en stigning i det lokale konfliktniveau. Talebanerne afvæbnede store grupper af

befolkningen, men så snart Taleban-styret var væk, var store grupper af befolkningen igen bevæbnede. Sammenlignet med situationen i Afghanistan før Taleban er befolkningen ifølge kilden dog mindre bevæbnet i dag.

3.2 Regionale forskelle

Kabul

De fleste kilder påpegede, at de internationale sikkerhedsstyrkers (ISAF's) tilstedeværelse i Kabul gør, at sikkerheden i hovedstaden generelt er god. Nogle kilder var af den opfattelse, at deres tilstedeværelse i hovedstaden også har en vis effekt ude i landet.

Den norske chargé d'affaires oplyste, at sikkerhedssituationen i **Kabul** er kontrolleret af de internationale sikkerhedsstyrker (ISAF). Der forekommer sporadiske eksplosioner, men det er sjældent i forhold til, hvad man kunne forvente. Der er flere rygter om, hvem der står bag disse eksplosioner. Nogle mener, at det er personer, som er nært tilknyttet myndighederne, mens andre peger på Hekmatyar. Hele vinteren og foråret har der været disse incidenter, som ifølge forlydender har til formål at vise, at myndighederne ikke har kontrol med situationen. Af mere alvorlige tilfælde har der været drabet på to ministre og en bombe i starten af september 2002, hvor ca. 20 mennesker blev dræbt og 45 personer skadet. De metoder, der har været anvendt i denne forbindelse, er typiske terrorist-metoder, hvor der først udløses en mindre bombe og dernæst en større og farligere bombe.

EU's særlige udsending oplyste ligeledes, at situationen i **Kabul** stabiliseres af de internationale sikkerhedsstyrkers tilstedeværelse, men at der ikke i øjeblikket er finansiell og militær kapacitet i EU til at udvide disse styrker geografisk.

Syd og sydøst

I forhold til sikkerhedssituationen uden for Kabul pegede den norske chargé d'affaires især på **de sydlige og østlige** områder som kritiske, herunder især provinserne Khost og Paktika. Uroen strækker sig fra generel banditvirksomhed til mere organiserede former for mafia-virksomhed og kan ses i sammenhæng med fortvivlelsen over det forbud, der er udstedt mod valmueproduktion, og den meget lille kompensation, bønderne får fra myndighederne for at opgive produktionen. I denne forbindelse pegede kilden endvidere på det attentat, der havde været mod forsvarsminister Fahim under hans besøg i Jalalabad i april 2002 samt mordet på vicepræsident Qadir i juli 2002. Qadir var indtil sin tiltrædelse som vicepræsident kendt for at have en anden holdning til valmueproduktionen, idet han tidligere var tilhænger af produktionen, men efter sin indsættelse som vicepræsident fulgte han regeringens modstand mod valmueproduktion.

EU's særlige udsending understregede ligeledes, at situationen i de sydlige og sydøstlige områder er præget af en del uro, og at mange pashtuner i området sympatiserer med Taleban og Hekmatyar. Den særlige udsending fandt dog ikke, at situationen i øjeblikket er af alvorlig karakter.

UNHCR-Kabul oplyste, at sikkerhedssituationen i provinserne Zabul, Paktia, Khost, Ghazni og især **Uruzgan** fortsat er problematisk. Der forekommer en del aktiviteter fra radikale grupper, som tidligere har været associeret med Taleban. Der er forlydender om, at Hekmatyar står bag angreb i Zabul, men det er ifølge UNHCR ikke bekræftet. I Uruzgan foregår der i øjeblikket heftige kampe, hvor koalitionsstyrkerne også er involveret, mens situationen i Khost ser ud til at være i bedring. I

Ghazni-provinsen forekommer kampe om natten mellem koalitionsstyrker og radikale grupper. Sikkerhedssituationen i disse områder ændres ifølge UNHCR hele tiden, og koncentrationen af eks-Taleban styrker, som har base i stammeområderne i Pakistan, flytter konstant på sig i området.

CCA oplyste, at specielt i Uruzgan er der mange af de tidligere lokale Taleban-styrker, som samler sig igen.

DACAAR's programmedarbejder pegede ligeledes på Ghazni-provinsen, hvor der er megen uro, men samtidigt en meget høj tilstedeværelse af amerikanske tropper, som forsøger at begrænse konfliktniveauet.

Ifølge den norske chargé d'affaires forekommer der omkring **Kandahar** en del uro, som kan relateres til, at de pashtunske grupper generelt føler sig forfordelt. Der blev i forbindelse med Loya Jirgaen udtrykt stærke følelser fra personer fra Kandahar. Præsident Karzai har siden rejst en del i området for at bygge broer mellem de forskellige pashtunske grupper.

EU's særlige udsending påpegede ligeledes, at der forekommer en del uroligheder omkring Kandahar, men de amerikanske specialtroppers tilstedeværelse i området forhindrer, at det udvikler sig til større konflikter.

Nord

De fleste kilder påpegede, at sikkerhedssituationen i området i nord omkring **Mazar-i-Sharif** fortsat er spændt mange steder. Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling oplyste, at byen renses for våben med jævne mellemrum, og der har været fire tilfælde, hvor UNAMA har intervenseret for at få våben ud af byen. Det er i øjeblikket ifølge kilden regulære politistyrker, der kontrollerer byen, men der forekommer megen uro og kriminalitet.

De forskellige kommandanter har ifølge den norske chargé d'affaires delt Mazar by mellem sig, men der er fortsat en stor spænding i området, og fremtiden er meget uvis. Den usikre situation har negative konsekvenser for den udenlandske bistand, hvilket lægger et vist pres på de lokale krigsherrer i forhold til at opretholde en fred. Der er fortsat folkegrupper på vandring, og mange af de lejre for internt fordrevne, som tidligere var blevet tømt, er atter blevet fyldt op med pashtuner, som udsættes for overgreb fra tajikker og andre etniske grupper p.g.a. hævn i forhold til mistanke om tilknytning til Taleban. Disse overgreb forekommer fortsat i nord og strækker sig fra alt lige fra tæsk og voldtægt af kvinder til generel chikane af både børn og voksne.

EU's særlige udsending fandt ligeledes, at hele det nordlige område er et område, hvor der forekommer en del sammenstød, og hvor der er potentielle muligheder for yderligere uroligheder.

Lederen af UNHCR-kontoret i Mazar-i-Sharif oplyste, at sikkerhedssituationen i det nordlige område generelt er forbedret inden for den sidste måned, men at der fortsat er problemer med små kommandanter. Der forekommer lokale sammenstød, og sikkerhedssituationen kan ændres fra dag til dag. Området er delt mellem styrker fra Dostum (Junbesh), Atta (Jamiat) og Mohaqqueq¹⁸ (Hezb-e-Wahdat). Lederne af disse styrker er ifølge kilden under stort pres fra det internationale samfund og

¹⁸ Haji Mohammad Mohaqqueq er en af lederne af det hazara-baserede parti Hezb-e-Wahdat. Han er også planlægningsminister i overgangsregeringen.

har indset, at det er nødvendigt at skabe en bedre sikkerhedssituation for at få de udenlandske donorer til at sætte gang i udviklingsprojekter i området. Den øverste ledelse af de nævnte styrker har imidlertid ikke fuld kontrol over de lokale kommandanter i landsbyerne, og der er derfor fortsat en del uro og sammenstød i området. Ifølge kilden kan sammenstødene for størstedelen relateres til adgangen til ressourcer, herunder jord og især vandressourcer. Kontrollen over vandressourcer bruges ifølge kilden som basis til at opkræve skatter fra brugerne, og i det omfang vandet f.eks. kontrolleres af Junbesh-styrker i et område, kan de afskære Jamiat-styrker i et andet område fra adgangen til vand.

Vest

De fleste kilder påpegede, at området omkring **Herat** generelt er under kontrol af den lokale guvernør Ismael Khan. Kilderne understregede samtidigt, at der er tale om et undertrykkende regime, hvor politisk opposition ikke tolereres (jf. også afsnit 2.2).

UNHCR-Kabul påpegede, at den største militære konfrontation, som har fundet sted i Afghanistan siden regeringsskiftet, er foregået omkring **Shindand** i vest i juni og juli måned, hvor pashtunske grupper har kæmpet mod Ismael Khans styrker. Konfrontationen har ifølge UNHCR været økonomisk begrundet i kontrollen med grænsehandelen mellem Iran og Afghanistan, hvor pashtunske grupper har udfordret Ismael Khans styrker. Der er ikke i øjeblikket kampe omkring Shindand. Derimod er der ifølge UNHCR kampe i **Nimruz** mellem koalitionsstyrker og rester af Taleban-styrker, som på ny har organiseret sig.

Hazarajat – Det centrale højland¹⁹

UNHCR-Kabul oplyste, at der forekommer en del uro i Bamian-provinsen, som er begrundet i ejerforhold til jord og ejendom. Guvernøren i Bamian er hazara, mens viceguvernøren er tajik, og der har været sikkerhedsmæssige sammenstød mellem de to grupper. Sammenstødene omkring ejerforhold forekommer ifølge UNHCR både, når hazaraer vender tilbage fra Iran og gør krav på deres tidligere ejendomme, og når tajikker vender tilbage og gør krav på ejendomme, som er taget i besiddelse af hazaraer. Sammenstødene har især fundet sted i området omkring Kahmard, som er kontrolleret af en tajikkisk kommandant, der er loyal over for Atta (Jamiat), og været rettet mod grupper, der er loyale over for Khalili²⁰ (Hezbe-Wahdat).

CCA oplyste ligeledes, at der er problemer mellem hazaraer og tajikker i Bamian som følge af kampen om adgangen til jord, ejendom og forretninger. Før Taleban-tiden udgjorde tajikkerne ifølge CCA 30-40% af befolkningen i Bamian, og en del af disse er nu vendt tilbage. Der er ifølge kilden også forekommet gengældelsesangreb mod tajikker i Bamian, som følge af at der har været tajikker, som tilsluttede sig Taleban-bevægelsen.

Koordinatoreren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling oplyste, at der i Hazarajat har været sammenstød mellem hazara-grupper og pashtunske grupper i grænseområdet i syd. Derudover er

¹⁹ Området kendt som Hazarajat omfatter Bamian-provinsen og dele af de tilstødende provinser. De nøjagtige grænser er genstand for debat.

²⁰ Karim Khalili er leder af det hazara-baserede parti Hezb-e-Wahdat. Khalili er ligeledes en af tre vicepræsidenter i overgangsregeringen.

der ifølge kilden rapporter om, at små kommandanter – i området omkring Daikundi og Panjab – bekæmper hinanden og begår overgreb mod lokalbefolkningen, især kvinderne.

Lederen af ACBAR oplyste, at sikkerhedssituationen i Bamian-provinsen er problematisk. Ingen grupper er blevet afvæbnet, og provinsen er fortsat fuld af våben. Ifølge ACBAR har der for nylig (3-4 uger før missionens besøg) været sammenstød mellem Harakat-e-Islami og Hezbe-Wahdat styrker. Disse kampe er ophørt.

Andre områder

Der forekommer ifølge den norske chargé d'affaires en del rygter om en stigende militarisering i **Pansjir-dalen** i forsvarsminister Fahims regi. Mange ser det i sammenhæng med den politiske konflikt i regeringen og som en indikator for, hvad der eventuelt kan komme til at ske i fremtiden i Afghanistan.

Provinserne Kunduz og Takhar er ifølge koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling relativt rolige, og befolkningen kan føle sig i sikkerhed, hvis de ikke er i opposition til de regerende grupper.

3.3 Evt. tvangsrekruttering – hvilke områder/styrker

Seniormenneskerettighedsrådgiveren og den politiske rådgiver for UNAMA oplyste, at der i øjeblikket forekommer tvangsrekruttering i de nordlige områder af Afghanistan.

En international kilde kunne oplyse, at omfanget af tvangsrekruttering er stigende og skal ses i sammenhæng med den spænding, der er mellem de forskellige fraktioner i det nordlige område. Kilden har modtaget rapporter om, at tvangsrekrutteringen i august og september måned 2002 især har fundet sted i provinserne Sar-e-Pul, Jowjzan, Balkh og Samangan.

Tvangsrekrutteringen antager ifølge kilden flere former. For det første er der rapporteret om, at unge mænd i slutningen af august er blevet samlet op fra gaden i Sar-e-Pul. Mange af disse arbejdede for nationale NGO'er. Der tvangsrekrutteres ifølge kilden fra begge sider - til både Junbesh- og Jamiat-styrkerne. Atta har ifølge forlydender givet ordre til, at der skal rekrutteres 1.000 nye mænd til styrkerne i Balkh-provinsen, mens Junbesh især rekrutterer i Samangan og Jowjzan. Andre former for tvangsrekruttering består i, at kommandanterne tager ud i landsbyerne og forhandler sig til penge for mænd. Der er rapporteret om beløb i størrelsen 10-20 mio. afghani per person (svarende til et beløb på mellem 1.550 og 3.100 kr.). Der er i enkelte tilfælde også rapporteret om højere beløbsstørrelser. Hvis familien ikke kan betale, tages de unge mænd med. Der er også rapporter om, at der forekommer fysisk vold i form af tæsk af familier i denne forbindelse. Ifølge kilden hjælper lokalsamfundet ofte den enkelte familie med at betale. Der er derudover eksempler på, at nogle familier i en IDP-lejr i Samangan-provinsen for nyligt blev bedt om at levere 20 rekrutter, men kun leverede tre og sendte stedets øvrige unge mænd ud af området til en anden IDP-lejr i Kandahar-området (Spin Boldak). Der er forlydender om, at tvangsrekruttering foregår helt ned til 12-13 års alderen, men ifølge de rapporter, der er verificeret af kilden, har det drejet sig om unge mænd mellem 18 og 20 år.

Kilden kunne oplyse, at der i maj 2002 er udstedt et dekret fra præsidenten vedrørende militærtjeneste, som ifølge dekretet skal foregå på en frivillig basis.²¹ Det synes dog ifølge kilden at være uafklaret, om dette dekret på nuværende tidspunkt er gældende, og hvorledes det skal implementeres i praksis.

Endelig gav kilden udtryk for bekymring over, at de pashtuner, som nu vender tilbage fra vestlige lande, kunne blive et primært mål for tvangsrekruttering i de nordlige områder. Kilden understregede, at man endnu ikke har set eksempler herpå, men at det er et emne, som giver anledning til generel bekymring.

Ifølge CCA forekommer der også i øjeblikket tvangsrekruttering til Jamiat-styrkerne i Takhar-provinsen. Der er ifølge kilden tale om styrker, som tilhører kommandanten Daoud, der har sin base i Kunduz. CCA har modtaget rapporter om, at familier, der nægter at levere en rekrut, i stedet skal betale 4 millioner afghani (cirka 600 kr.).²²

3.4 Demobilisering

EU's særlige udsending oplyste, at der ikke er noget seriøst program i gang i Afghanistan i dag med henblik på demobilisering. Der er ingen FN-programmer, men der er nedsat en kommission bestående af afghanske regeringsrepræsentanter og lokale ledere. Kilden understregede, at jobskabelse og demobilisering er tæt forbundet, og at det udover den politiske vilje også kræver skabelsen af nye arbejdsintensive jobs samt træning. De to sidstnævnte punkter kræver kapital og det vil tage lang tid, inden betingelserne er opfyldt. Kilden påpegede endvidere i denne forbindelse, at der efter en konflikt typisk følger kriminalitet, og at det derfor er meget vigtigt at få påbegyndt en demobiliseringsproces.

Lederen af UNHCR-kontoret i Mazar-i-Sharif påpegede ligeledes, at afvæbning og demobilisering er tæt forbundet med jobskabelse. Manglen på beskæftigelsesmuligheder i de nordlige områder giver anledning til en del pengeafpresning fra de folk, som bærer våben, idet der ikke er andre indkomstmuligheder. I nogle distrikter i Balkh-provinsen er der blevet gennemført en afvæbning med nogen succes, men kilden påpegede, at så længe det drejer sig om én fraktion, som afvæbner en anden, har det en begrænset udsigt til succes. Der er ifølge kilden behov for en upartisk styrke med international støtte, for at afvæbningen kan blive en succes, og samtidigt kræver en demobilisering alternativer i form af beskæftigelse, hvilket der i øjeblikket ikke er i tilstrækkeligt omfang.

På linie hermed pointerede ICG, at så længe der ikke er midler til genopbygning og dermed beskæftigelsesmuligheder, vil det ikke være muligt at demobilisere i Afghanistan.

3.5 Opbygningen af en national hær og en politistyrke

Den norske ambassadør oplyste, at der er nedsat et nationalt forsvarsråd (National Defence Council), hvori alle krigsherrer sidder. Det er hensigten, at dette råd skal komme med indspil til planen for en genopbygning af hæren og politi-styrken, som donorlandene har lagt op til. Rådet har

²¹ Der henvises til bilag 4.

²² Beløbet svarer til cirka to måneders løn for en offentligt ansat, akademisk uddannet medarbejder.

påbegyndt sit arbejde, men hvis der ikke snart kommer gang i en reel dialog om den fremtidige nationale hær og politistyrke, vil planen om en genopbygning være tabt. Medlemmerne af rådet – krigsherrerne – er samtidigt dem, som i høj grad kontrollerer indkomsten fra narkotika-handelen og opkrævningen af toldafgifter.

Den norske chargé d'affaires oplyste, at opbygningen af den nationale hær går langsomt. Der pågår i øjeblikket en del diskussioner om omfanget af hæren og dens etniske sammensætning. Der er fremsat forslag om at indlemme forskellige etniske grupper i hæren, men størrelsen på hæren er grundlag for en del diskussioner. Afghanerne har stillet forslag om en styrke på 140.000 mand, hvilket svarer til samme procentvise andel af Afghanistans befolkning, som den amerikanske hær udgør af den amerikanske befolkning. Spørgsmålet er imidlertid, hvem der skal finansiere en sådan styrke i Afghanistan. Det internationale donorsamfund har foreslået en styrke på cirka 80.000 mand.

EU's særlige udsending oplyste, at færre end 1.000 afghanere har modtaget militær træning på nuværende tidspunkt. Der er i øjeblikket ingen planer for opbygningen af en national hær, der er godkendt af regeringen – de eksisterende planer er alene udarbejdet af donorerne. EU's særlige udsending vurderede, at det vil tage mere end ti år at få opbygget en national hær, og at processen også afhænger af, hvilken model man vælger. EU's særlige udsending skitserede to muligheder for en sådan opbygning: man kunne enten vælge at uddanne nye volontører, eller man kunne vælge at tage folk fra de eksisterende militser. Kilden påpegede, at sidstnævnte sandsynligvis ville betyde en hurtigere opbygning, men at det i sidste ende vil være et politisk valg.

ICG oplyste, at der gøres forsøg på at rekruttere medlemmer af lokale militser til den nationale hær, men at dette ikke er støttet af USA. Så længe der ikke kommer penge til opbygningen, sker der ikke noget. Det vil derudover tage tid at opbygge en national hær. Kilden påpegede i denne forbindelse, at de internationale sikkerhedsstyrker ikke vil forblive i Afghanistan for evigt.

En projektmedarbejder for det tyske politi-træningsprogram i Kabul oplyste, at projektet siden dets start i april 2002 har trænet mellem 120 og 130 politiofficerer, som alle tilhører seniorpersonale fra Politiakademiet i Kabul. Det tyske projekt er ikke involveret i udformningen af politiets praksis, men skal alene give vejledning og uddannelse. Der er i øjeblikket ved at blive rekrutteret 1.500 nye politi-betjente, som skal trænes under programmet. De vil modtage et års træning, mens højerestående politifolk, løjtnanter og kommissærer, vil modtage tre års træning. Træningsprogrammet i Afghanistan følger ifølge kilden tyske retningslinier og FN-standarder.

Kilden oplyste, at politiet i Afghanistan i dag følger gamle love fra præsident Daouds²³ tid, idet der ikke er udstedt nye dekretter fra Karzai, der relaterer sig til politimæssigt arbejde. Ifølge disse love kan politiet holde personer tilbage i op til 5-6 dage til afhøring, før den anholdte stilles for en dommer og overføres til et regulært fængsel.

Projektmedarbejderen ved det tyske politi-træningsprogram oplyste endvidere, at den samlede politistyrke i Afghanistan i dag udgør cirka 75.000 personer, hvoraf knap halvdelen (35.000) er uddannede politifolk, mens resten (40.000) er værnepligtige soldater, som kun har modtaget meget begrænset træning. Cirka 65.000 af denne styrke er baseret i provinserne, hvor det er den lokale

²³ Mohammad Daoud var præsident i Afghanistan fra 1973 til 1978.

guvernør, der har kontrollen over dem. Det er også de lokale guvernører, der afgør, hvem der skal deltage i det tyske træningsprogram i Kabul.

Koordinatoren for International Human Rights Law Group oplyste, at der ikke er noget egentligt politi i provinsen. I Mazar-i-Sharif, Herat og Kandahar, hvor der er en form for politikorps, er politifolkene lokale krigsherrers folk.

4. MENNESKERETTIGHEDSFORHOLD

4.1 Menneskerettighedssituationen generelt

De fleste kilder gav udtryk for, at der specielt i de nordlige områder af Afghanistan fortsat forekommer menneskerettighedsovergreb. Kommissæren fra den nationale menneskerettighedskommission (AIHRC) fandt, at menneskerettighedssituationen i Afghanistan generelt er forbedret siden Talebans fald, men at det uden for Kabul er krigsherrerne, der har magten i hver deres område, og at der i provinserne forekommer politiske trusler.

Senior-menneskerettighedsrådgiveren fra UNAMA understregede, at hovedproblemet i Afghanistan i dag ikke er den centrale regerings manglende vilje til at gennemføre forpligtelserne om overholdelse af menneskerettighederne, som er en del af Bonn-aftalen, men dens manglende gennemslagskraft – specielt på provinsniveau, hvor der helt mangler en etablering af retssikkerhed. Den største bekymring er sikkerhedssituationen – med undtagelse af Kabul, hvor ISAF er tilstede. Uden for Kabul regeres landet af lokale krigsherrer, og der er ifølge kilden ingen retssikkerhed. Dertil kommer den humanitære krise i Afghanistan, som ifølge kilden seriøst begrænser de økonomiske og kulturelle rettigheder, herunder adgangen til mad, bolig, sundhed og uddannelse.

UNAMA bestræber sig ifølge kilden på at monitorere menneskerettighedssituationen over hele landet, og vil i den forbindelse inden for den nærmeste fremtid placere menneskerettighedsmedarbejdere i alle sine kontorer for nøjere at registrere fremtidige menneskerettighedsovergreb. UNAMA monitorerer den generelle menneskerettighedssituation og eventuelle mønstre i de overgreb, som måtte blive begået, snarere end individuelle sager. Ifølge kilden har personer, som er i opposition til de lokale kommandanter, generelt problemer. Jo stærkere den lokale magt er, jo stærkere er intimideringen – f.eks. er den stærk i vest (jf. afsnit 2.2). Der hvor den lokale magt er mere fragmenteret, er intimideringen mindre, men til gengæld er sikkerhedssituationen værre – f.eks. i syd og sydøst. I Kabul er der en stor tilstedeværelse af det internationale samfund samt de internationale sikkerhedsstyrker (ISAF), hvilket medvirker til en bedre sikkerhed og mindre intimidering. Dog var der i forbindelse med Loya Jirgaens afholdelse i Kabul i juni 2002 delegerede, som modtog trusler. Dette gjaldt ifølge kilden både delegerede, som var repræsentanter fra civilsamfundet og udtrykte sig kritisk i den politiske debat, og repræsentanter, som arbejdede for Loya Jirga-kommissionen, herunder de, som styrede processen og forsøgte at forhindre lokale kommandanter i at overtage processen.

EU's særlige udsending fandt, at der i Afghanistan i dag generelt er en kultur, hvor personer, som begår overgreb, går ustraffet. Der er fortsat rapporter om menneskerettighedsovergreb – specielt fra de nordlige områder – men situationen er ifølge kilden ikke så slem som i perioden 1992-96. Dette skyldes ifølge kilden især en stor international tilstedeværelse i dag, som lægger et vist pres. Kilden oplyste, at der er et behov for at undersøge disse overgreb nærmere, og at det internationale samfund har givet udtryk for, at det vil beskytte vidner og støtte retssager om menneskerettigheds- overgreb. Kilden håbede i denne forbindelse på, at den afghanske regering snart vil ratificere Rom-

statutten²⁴. Kilden påpegede endvidere, at der ikke er et sted for den almindelige befolkning at henvende sig for at anmelde menneskerettighedsovergreb. Dette skyldes ifølge kilden, at der er et meget svagt retssystem i Afghanistan i dag.

En international kilde vurderede, at personer, som har gjort opmærksom på eller været vidner til menneskerettighedsovergreb, er blandt de mest udsatte grupper i dag. Kilden havde flere eksempler på, at familier, hvor manden havde oplyst om sådanne forhold, var blevet udsat for massevoldtægt på deres koner og døtre som følge heraf.

En vestlig diplomatisk kilde oplyste, at flere menneskerettighedsorganisationer har udtrykt alvorlig bekymring over USA's politik i Afghanistan, hvor de "rider mange heste". I forbindelse med deres krig mod terrorisme støtter de lokale kommandanter, og der er forlydender om, at amerikanerne får en del misinformationer, som har ført til bombing af lokale kommandanters politiske modstandere. Som eksempel på dette nævnte kilden, at 30 ældre ledere var blevet dræbt af amerikanske bomber på vejen fra Kandahar til Kabul i december 2001, hvor de var på vej til et politisk møde. Alt tydede i denne forbindelse på, at der var tale om et internt politisk opgør. Både den afghanske præsident og udenrigsminister har udtrykt deres fortvivlelse over denne situation.

Direktøren for Cooperation Centre for Afghanistan (CCA) vurderede, at menneskerettigheds-situationen generelt er forbedret i Afghanistan efter Taleban-styrets fald, men at den fortsat er bekymrende på visse punkter. Den siddende regering respekterer ifølge kilden ikke menneskerettighedsprincipperne. Kilden henviste i denne forbindelse til Loya Jirga-processens forløb, der ikke blev som ventet af befolkningen. Regeringen styrede ifølge kilden processen og manipulerede dagsordenen. Processen havde visse demokratiske aspekter, som folk accepterede, men den levede ikke op til demokratiske normer. CCA fandt, at situationen i Kabul generelt er god, idet der ikke forekommer chikane og politiske arrestationer, men i provinserne er de individuelle kommandanter magtfulde og indflydelsesrige, og nogle områder er ikke under regeringens kontrol. Kilden henviste i denne forbindelse specielt til Uruzgan-provinsen og Herat (jf. afsnit 2.2).

4.2 Den nationale menneskerettighedskommission

Lederen af sekretariatet i den nationale menneskerettighedskommission (Afghanistan Independent Human Rights Commission (AIHRC)) oplyste, at kommissionen udspringer af Bonn-aftalen og er hjemlet i et præsidentielt dekret fra Karzai. Kommissionen er uafhængig og består af 11 medlemmer, heraf 5 kvinder, og ledes af den tidligere kvindeminister i den midlertidige regering Sima Samar. Af hensyn til Sima Samars sikkerhed er kommissionen flyttet til nye lokaler i udkanten af Kabul. Samme kilde oplyste, at kommissionen de første to år finansieres af internationale donorer, men at det er meningen, at kommissionen skal lønnes af staten efter valget i 2004.

Seniorrådgiveren i UNAMA oplyste ligeledes, at kommissionen er etableret i henhold til et præsidentielt dekret, men at det er meningen, at kommissionen skal hjemles i den kommende, nye forfatning, og at den ikke skal være underlagt den udøvende magt, d.v.s den skal være uafhængig.

²⁴ Statutten om oprettelse af den internationale straffedomstol af 17. juli 1998 (Rome Statute of the International Criminal Court)

Lederen af sekretariatet i den nationale menneskerettighedskommission oplyste videre, at kommissionen er i sin opbygningsfase og forsøger at konsolidere sig. Den er i færd med at opbygge kompetence samt udarbejde en strategi for det fremtidige arbejde. Kommissionen har et bredt mandat, som på den ene side blandt andet omfatter oplysning og udbredelse af kendskab til kommissionen, undervisning i menneskerettigheder og på den anden side undersøgelse, efterforskning og afgørelser i konkrete sager. På længere sigt regner kommissionen med at åbne 11 lokalkontorer i distrikterne, herunder i Herat, Mazar-i-Sharif, Bamian, Gardez, Kandahar, Faizabad osv.

Ifølge lederen af sekretariatet har kommissionen modtaget mere end 500 klager om sager fra de sidste 2 år. Sekretariatet forbereder sagerne og sender dem til kommissionsmedlemmerne til afgørelse. De fleste sager omhandler økonomiske konflikter og gældsspørgsmål, og mange omhandler sager vedrørende ejendomsret, herunder spørgsmål om politiets manglende bistand i sager om husokkupationer. I den forbindelse oplyste kilden, at regeringen nu har nedsat en kommission, som udelukkende skal arbejde med ejendomstvister og således kommer til at overtage sagerne indenfor dette område. Af de over 500 sager, som er indgivet til kommissionen, er der ifølge kilden omkring 20 sager, som er relateret til menneskerettighedsspørgsmål, blandt andet flere med klager over forskellige krigsherrers overgreb på civile. Kommissionen kan henvise sagerne til retssystemet eller gennem rådgivning hjælpe parterne i konflikten frem til en løsning. Det blev i den forbindelse understreget af kilden, at vurderinger i de enkelte sager altid skal ske indenfor rammerne af og med respekt for den afghanske kultur.

Samtlige kilder udtalte sig positivt om nedsættelsen af menneskerettighedskommissionen i overensstemmelse med Bonn-aftalen.

Seniorrådgiveren i UMAMA henviste til, at menneskerettighedskommissionen er etableret for nylig og derfor ikke er særligt synlig i samfundet endnu. Kommissionen har på nuværende tidspunkt ikke fået opbygget den fornødne kompetence og mangler også økonomiske midler. Derudover har kommissionen endnu ikke fået etableret et system til at monitorere menneskerettighedssituationen i landet.

Den norske ambassadør henviste til, at den eneste kommission, som er nedsat, og som har påbegyndt arbejdet på nuværende tidspunkt, er menneskerettighedskommissionen; men han havde ikke indtryk af, at det foreløbigt er en kommission, som mødes regelmæssigt. Han tilføjede endvidere, at det er uvist, om der fra regeringens side er et reelt ønske om, at kommissionen skal fungere, idet Sima Samar, som er udpeget som kommissionens formand, er blevet sat ud på sidelinien i forhold til sin tidligere post som minister for kvindeanliggender i den midlertidige regering.

En vestlig diplomat var af den opfattelse, at kommissionen havde startet sit arbejde, og at kommissionen har vanskelige opgaver foran sig. Han sagde videre, at han anså kommissionen for at være helt igennem uafhængig. Det store spørgsmål for kommissionen for fremtiden bliver, hvor stor gennemslagskraft dens anbefalinger og synspunkter kommer til at få i forhold til regeringen og retssystemet. Han anså det i den forbindelse for et problem, at kommissionen ikke har midler til at undersøge de klager, som den har modtaget.

Koordinatoreren i International Human Rights Law Group mente, at de personer, som er udnævnt til kommissionsmedlemmer, har kompetence til at gøre et godt stykke arbejde, og forudså, at

kommissionen vil arbejde uafhængigt. De største problemer i forhold til kommissionen er manglende økonomiske midler og ikke mindst, at kommissionen ikke har nogen "Task Force" i forhold til undersøgelser og implementering af menneskerettighederne. Dette skal ses på baggrund af sikkerhedsproblemerne i Afghanistan i dag, hvor regeringen kun har kontrol over Kabul, og hvor kontrollen over resten af landet er delt mellem forskellige krigsherrer. Derudover henviste han til, at retssystemet ikke fungerer tilfredsstillende. Det, som han også fandt bekymrende, er det faktum, at der ikke er klare procedure- og kompetenceregler i forhold til hvem, kommissionen skal og kan henvise sine anbefalinger til, og ikke mindst om de, som får henvist sagerne til sig, har pligt til at reagere. Kilden mente videre, at der nok vil gå lang tid, før man kan forvente at se resultater af kommissionens arbejde. Koordinatoren undrede sig over, at regeringen i forbindelse med undersøgelser af påstande om massegrave i nord, havde nedsat en ny kommission, som skulle undersøge disse påstande, i stedet for at henvise sagen til menneskerettighedskommissionen. Han anførte endvidere, at han fandt det højst bemærkelsesværdigt, at menneskerettighedskommissionen hverken havde reageret på dette eller iværksat undersøgelser af egen drift.

4.3 Genindførelse af dele af forfatningen fra 1964

Vicejustitsminister Rasooli oplyste, at forfatningen af 1964 er genindført, men at visse af forfatningens bestemmelser ikke er anvendelige i dag, fordi landet ikke længere er indrettet som i 1964. Forfatningen tillægger for eksempel kongen en række beføjelser, men Afghanistan er ikke længere et kongerige. Vicejustitsministeren nævnte videre, at landets Højesteret ifølge forfatningen skal have 9 dommere. I virkeligheden er der 65 højesteretsdommere. Forfatningen siger videre, at højstedommere ikke må være ældre end 60 år. I realiteten er der dommere, som er over 70 år gamle.

Vicejustitsministeren oplyste videre, at Afghanistan i øjeblikket har en lovjungle. Justitsministeriet er derfor i gang med at gennemgå samtlige love for at finde ud af, hvilke love der kan opretholdes, og hvilke der må ophæves. Man forventer at have gennemgået samtlige love om 2-3 måneder. Afghanistan har civile love, straffelove og retsplejelov osv.

Vicejustitsministeren havde hørt, at Karzai påtænker at retablere Lovkommissionen. Den tidligere lovkommission havde ikke været aktiv og var derfor blevet opløst. Vicejustitsministeren var derfor skeptisk over for en reetablering af Lovkommissionen.

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren oplyste, at alle Taleban-dekreter er blevet ophævet, og at det er 1964-forfatningen, som gælder. De anførte samtidig, at Sharia-lovene er hentet i Islam, hvorimod forfatningen er kopieret fra et andet land. Afghanistan er først og fremmest et islamisk land, men talebanerne misbrugte Sharia-lovene. Det er menneskerettighedskommissionens håb, at anvendelsen af Sharia-lovene vil blive begrænset, når den centrale regering i Kabul får kontrol med hele landet.

Menneskerettighedsrådgiveren og den politiske rådgiver for UNAMA anførte, at 1964-forfatningen er vigtig som en referenceramme, der kan bruges til at understøtte klager over menneskerettighedskrænkelser, men mekanismerne til at implementere den er svage, specielt retsvæsenet. Genindførelsen af 1964-forfatningen beskytter således ikke i sig selv mod udenretlige henrettelser, eller afpresning eller forfølgelse udøvet af lokale kommandanter. Forfatningen beskytter heller ikke kvinder mod mishandling eller diskrimination.

Den norske ambassadør fandt, at der er behov for en revision af forfatningen fra 1964. Man venter på forfatningskommissionen, som endnu ikke har påbegyndt sit arbejde. Ambassadøren henviste i den forbindelse til lignende dårlige erfaringer med Lovkommissionen, som måtte omstruktureres, fordi det var regeringsansatte, som sad i kommissionen og skulle tage stilling til lovene.

Koordinatoren for International Human Rights Law Group anførte, at genindførelsen af forfatningen fra 1964 ikke har medført den nødvendige adskillelse af den dømmende og den udøvende magt i Afghanistan. Bonn-aftalen har således ikke fjernet dette problem.

4.4 Eksistensen af et retssystem og evt. regionale forskelle, herunder evt. lokale retsinstitutters funktion

Vicejustitsministeren oplyste, at landet har et velfungerende 3-instans domstolssystem. Der er en 1. instans domstol (primary courts) i hvert distrikt, og en 2. instans domstol (secondary eller appeals court) - appel-retten - i hver provins, og endelig er der 3. og sidste instans, Højesteret, i Kabul. Der er en anklagemyndighed i hver provins. Alle har ret til et forsvar. Der er en retshjælpsafdeling under Højesteret, og Højesteret kan beslutte at beskikke et forsvar til ubemidlede. Der kan kun idømmes straf for forhold, som udtrykkeligt er kriminaliseret i lovgivningen. Dommerne udnævnes af regeringen - af Karzai. For at blive dommer skal man enten være kandidat fra det juridiske fakultet eller fra fakultetet for islamisk ret (Sharia-lov - som tager et år). Forfremmelser af dommere afgøres af Højesteret. Højesterets afgørelser er endelige, og Højesteret dømmer uafhængigt af regeringen. Kun dødsdomme skal godkendes af præsidenten.

Ifølge kilden findes der ikke lokale, parallelle systemer til det landsdækkende retssystem i landsbyerne. Alle landsbyer sorterer under en distriktsdomstol. Der er heller ikke ældre-råd mere. Alle konflikter løses i distriktsretterne. Vicejustitsministeren tilføjede, at der er tradition for, at landsby-rådene afgør en del sager. Viceministeren anførte, at han ikke var enig i denne praksis, og mente, at alle retlige konflikter burde forelægges domstolene.

Vicejustitsministeren oplyste, at sagsbehandlingstiderne i domstolssystemet - hvor lang tid det tager at føre en sag op gennem retssystemet, fra distriktsretterne i første instans til Højesteret i Kabul - afhænger af den aktuelle sagsmængde og af hvilken slags sag, der er tale om. Drejer det sig om mindre forseelser, er sagsbehandlingstiden en måned. I lidt alvorligere sager er sagsbehandlingstiden 1-3 måneder. Grove forbrydelser skal behandles inden for 6 måneder. Vicejustitsministeren tilføjede, at der fortsat er mange sager tilbage fra Taleban-tiden, som betyder, at der er et vist efterslæb ved Højesteret.

Der deltager mindst tre dommere i hver Højesterets-sag. Vicejustitsministeren vurderede, at det ikke giver anledning til problemer, at domstolens sammensætning konkret kan blive, at der sidder to dommere, som har deres faglige baggrund i islamisk ret, og en, som har studeret sekulær lovgivning - eller omvendt. I visse sager anvender man mere islamisk ret end sekulær ret. Vicejustitsministeren uddybede ikke dette spørgsmål nærmere, men nævnte, at ifølge Koranen er der visse typer af sager, som kvinder ikke bør beskæftige sig med. Det kan være sager, hvori der indgår spørgsmål om amputation eller dødsstraf, men sådanne sager finder ikke sted efter Talebans fald. Det var kun under Taleban, at der blev idømt amputations- eller dødsstraffe. Det er hverken sket før eller efter Taleban. Der findes stadig bestemmelser om amputation og dødsstraf i lovgivningen, men straffene anvendes ikke i praksis.

Udover det ordinære domstolssystem findes der nogle specialdomstole: domstolen for unge kriminelle, og den særlige familiedomstol, som afgiver endelige kendelser, men ikke har straffende myndighed. Familiedomstolen træffer ikke-strafferetlige afgørelser om skilsmisse, forlovelse o.lign. Domstolen mægler snarere end at dømme.

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren oplyste, at shariaen gælder på alle niveauer. Straffeloven er Sharia-ret. En stor udfordring vil derfor være at inkorporere menneskerettighederne i Sharia-lovene. Al lovgivning i Afghanistan er Sharia-lov eller borgerlig lov, men Talebanerne misbrugte Sharia-lovene. Kilderne nævnte som illustration, at der ifølge Sharia-lovene er 21 betingelser, som skal være opfyldt, før man må skride til amputation, og tilsvarende skal der være fire vidner til utroskab, før der kan straffes herfor. I praksis ville det ifølge kilderne ikke være muligt at opfylde samtlige betingelser for at anvende de straffe, som foreskrives i Sharia-lovene. Sharia-lovene har hverken før eller siden været anvendt som under Taleban-regimet.

Det ordinære retssystem har tre instanser. Kilderne forklarede om retssystemets opbygning i overensstemmelse med vicejustitsministerens redegørelse, jf. ovenfor.

„Politiske forbrydelser“ behandles ved en særlig domstol, og der er kun to instanser. Sager om politiske forbrydelser er offentlige. Politiske forbrydelser blev tidligere behandlet ved de såkaldte revolutionsdomstole, men disse domstole findes ikke mere. Kilderne oplyste, at Amniat (efterretningstjenesten) skal have en dommerkendelse fra provinsdomstolen (2. instans) for at kunne ransage et hus. Kilderne tilføjede i den forbindelse, at det generelt er for tidligt at sige noget om, hvor Afghanistan „lander“ i forhold til menneskerettigheder og retssikkerhed.

Kilderne oplyste, at Jirgaen – stammerådene – også afgør retlige konflikter, og at deres beslutning skal effektueres. Ældre-rådene afgør mange sager vedrørende ejendomstvister og seksuelle forhold. Kilderne nævnte som eksempel herpå en sag, hvor en gift kvinde var blevet voldtaget, og hvor man afgjorde sagen ved, at gerningsmandens familie gav den krænkede familie en ung kvinde som kompensation. Kilderne anførte, at en sådan afgørelse var en krænkelse af den unge kvindes menneskerettigheder, men skønnede, at det vil tage meget lang tid at opbygge et system, som beskytter piger mod sådanne overgreb.

Viceministeren for kvindeanliggender oplyste, at det er ægtefællen, som afgør, hvad en kvinde kan risikere, hvis hun bliver grebet i utroskab. Ministeren anførte uddybende, at kvinder - især i landdistrikterne - ikke må gå ud alene, og at spørgsmålet om utroskab derfor af rent praktiske årsager ofte vil være hypotetisk.

Ingen af de adspurgte kilder havde kendskab til, at der skulle være gennemført amputationer eller dødsdomme i henhold til Sharia-lovene efter Taleban-styrets fald.

Menneskerettighedsrådgiveren og den politiske rådgiver fra UNAMA anførte om retssystemet, at både retssystemet og den nyligt etablerede menneskerettighedskommission har en meget svag tilstedeværelse i det afghanske samfund. Et af de store problemer er, at regeringens reelle indflydelse, herunder evnen til at udstrække retssystemet til områder uden for Kabul, er begrænset af krigsherrernes indflydelse.

Ifølge kilderne løses konflikter lokalt af ældreråd eller med vold. Der er ikke noget ensartet landsdækkende retssystem. I større byer har man en distriktsdommer. Hans fortolkning af lovene eller af Sharia-lovene er afgørende for retstilstanden i et område, og som følge heraf er der store lokale variationer i retstilstanden, når man sammenligner de enkelte områder. Distriktsdommeren er ikke enerådende eller uafhængig, men får ofte instrukser fra den lokale guvernør eller den politiske magthaver i området.

Traditionelle mekanismer er styrende, og den enkelte borgers situation afgøres meget ofte af den pågældendes politiske, stammemæssige eller familiære tilhørsforhold.

En international kilde oplyste, at der ikke er retssikkerhed i landet. Teknisk set er der et retssystem med dommere og advokater, som arbejder tæt sammen med retsvæsenet i Kabul. Men hvis man spørger dommerne i Mazar-i-Sharif, indrømmer de, at systemet ikke fungerer, og at domstolene ikke dækker hele landet, og yderligere at domstolenes afgørelser ikke står over f.eks. ældrerådernes afgørelser. Om en given domstolsafgørelse får nogen effekt, afhænger fuldstændigt af, om den lokale magthaver er enig med og kan acceptere dommen. Alt afgøres af lokale kommandanter og ældre-rådene. Efter kildens opfattelse er det på den baggrund uden større betydning, at 1964-forfatningen og politilovene fra samme periode er trådt i kraft på ny.

Det var kildens indtryk, at dommerne i provinsretterne oprigtigt ønsker at samarbejde med retsinstanser og myndighederne i Kabul, men at myndighederne i Kabul ikke støtter processen. Få dage forud for kildens samtale med delegationen havde lederen af Højesteret i Kabul udtalt, at Sharia-lovene stadig gælder og fortsat vil blive håndhævet.

Koordinator for UNAMA's Civil Affairs-afdeling udtalte, at retssystemet ikke fungerer og ikke yder beskyttelse, medmindre man har indflydelsesrige forbindelser. Kilden oplyste i den forbindelse, at der er et stort efterslæb af sager, som overføres fra provinserne til Højesteret i Kabul. Der er ifølge kilden titusindvis af sager, som overføres til Kabuls højere instanser, uden der tages skridt til at behandle dem. Situationen har ifølge kilden været den samme i de seneste 10-15 år.

I landdistrikterne afhænger retssystemet – og dets indretning og funktionsdygtighed – fuldstændig af de lokale forhold; om der er politisk ro eller uro – men grundlæggende hersker der straffrihed i landdistrikterne. I hvert fald handler magthaverne lokalt med straffrihed.

UNHCR, Kabul, oplyste, at der ikke for tiden er rapporter om amputationer eller henrettelser. Højesterets præsident har meldt ud, at amputationer og henrettelser vil fortsætte, hvor dette følger af Sharia-lovene. Det var også lederen af Højesteret, som udstedte det nylige forbud mod at vise syngende og dansende kvinder (i indiske film) på TV.

EU's særlige udsending anførte, at retssystemet er svagt på grænsen til det ikke-eksisterende. Der er reelt ikke nogen retsmidler til rådighed imod forurettelser, krænkelser og uretfærdigheder. De manglende retsmidler gælder ikke kun i tilfælde af menneskerettighedskrænkelser, men også almindelige civilretlige krænkelser eller straffelovsovertrædelser. Mange afghanere mener, at Sharia-lovene bør vedblive at gælde - og siger det offentligt - men der er ikke underretninger om, at Sharia-lovene i form af amputationer, henrettelser og lignende skulle være håndhævet efter Talebans fald.

Koordinatorerne for International Human Rights Law Group anførte, at der ikke er nogen form for retssikkerhed i Afghanistan. Der er efter kildens opfattelse ikke indtrådt generelle forbedringer efter Talebans fald. Selv i Kabul, hvor forholdene ellers anses for at være forbedret mest, er der ikke nogen grundfæstet retssikkerhed. Retssystemet mangler kapacitet til at behandle de verserende sager. Når en afgørelse fra en distriktsdomstol er appelleret til appel-domstolen (provinsdomstolen), så kan det tage 2-3 år, inden sagen er afgjort i anden instans. Der er talrige eksempler på, at folk er varetægtsfængslet i en periode, der overstiger den mulige maksimumsstraf for en given forbrydelse. Kilden nævnte som eksempel en person, som havde været tilbageholdt i 7 måneder, inden sagen kom for retten, for en lovovertrædelse, som maksimalt kunne medføre 6 måneders fængsel.

Det største problem er, at dommerne ikke opfatter sig selv som uafhængige af regeringen og administrationen. De ser sig selv som beskyttere af statens interesser frem for at se sig som beskyttere af individets rettigheder. I tilfælde, hvor der er tale om at rejse sigtelse og tiltale mod en højtstående embedsmand, kan man være sikker på, at dommeren ikke vil gennemføre en sag mod den pågældende. Det gælder over hele landet, men i særdeleshed i provinsen. Kilden nævnte eksempler på, at retssystemet ikke yder beskyttelse til vidner, som udsættes for trusler eller overgreb.

Hvis man som enkeltperson søger beskyttelse mod overgreb, så vil politiets reaktion afhænge helt og aldeles af, om man har forbindelser til indflydelsesrige personer. Hvis man kender en indflydelsesrig person, som gør sin indflydelse gældende, kan man muligvis få politiets hjælp. Hvis omvendt modparten i konflikten har forbindelser til endnu mere højt placerede personer, så får man ikke hjælp af politiet.

Kilden henviste i den forbindelse til en sag, hvor en politibetjent gentagne gange fængslede faderen til en ung kvinde, som han ønskede at indgå ægteskab med, men som ikke ønskede at gifte sig med betjenten. Familien klagede, og Justitsministeriet sendte sagen videre til retten, men uden at foretage yderligere. En måned senere havde pigen stadig ikke fået en domstolsafgørelse mod manden, og faderen var fortsat (ulovligt) tilbageholdt.

Straffeloven er fra 1976 og den samme, som gjaldt under det kommunistiske styre. Loven indeholder ikke bestemmelser om retshjælp. Straffeloven lever ikke op til de internationale menneskerettighedsstandarder. Således er der i de straffeprocessuelle regler ikke levet plads til en forsvarsadvokat. Der kan søges om retshjælp, men kun i Kabul, selvom den tiltalte er varetægtsfængslet i Kandahar. Der er ikke nogen bestemmelse i lovgivningen om antagelse af en forsvarsadvokat. Hvis den tiltalte ikke har råd til at betale for en advokat, gennemføres sagen uden et forsvar for den tiltalte. Højesterets præsident er en mullah uden juridisk sagkundskab. Han er udnævnt af Karzai.

DACAAR oplyste, at der ikke er et fungerende retssystem. Konflikter løses fortrinsvis gennem netværk, og løsningerne afhænger af den enkeltes stammemæssige eller familiemæssige tilhørsforhold.

4.5 Sociale og økonomiske forhold

4.5.1 Betydningen af sociale netværk

UNHCR, Kabul, anførte, at den fundamentale beskyttelse i Afghanistan bygger på personlige og sociale netværk.

Kilden oplyste, at tilstedeværelsen af netværk i form af slægtninge er afgørende for en persons mulighed for at slå sig ned et givet sted. Kilden nævnte, at pashtuner fra det nordlige Afghanistan havde forsøgt at slå sig ned i pashtunske landsbyer andre steder i landet, men at de ikke var blevet accepteret af lokalbefolkningen. Landsbyer fungerer som lukkede enheder, og ingen udefra kan etablere sig i landområderne, men byerne er anderledes. I større byer er behovet for at have slægtninge, hvor man slår sig ned, ikke helt så tvingende. Men ellers understregede kilden, at det er nødvendigt for afghanere at have slægtninge, hvor de slår sig ned. Dette gælder i endnu mere udpræget grad for kvinder. Kvinder kan ikke flytte uden mandlige slægtninge. Selv UNHCR kan ikke flytte lokalt ansatte kvindelige medarbejdere fra andre områder til bedre stillinger i Kabul, hvis de ikke har mandlige slægtninge i Kabul, hvor de kan bo.

Kilden mente, at det formentlig er muligt for store familier med mange mandlige medlemmer at flytte til steder, hvor de ikke har slægtninge eller klanmedlemmer i forvejen. For familier med kvindeligt overhoved eksisterer denne mulighed ikke.

En international kilde anførte, at de gamle mønstre, hvor familier kunne beskytte hinanden, er blevet brudt op, fordi så mange mennesker blev fordrevet og på grund af den økonomiske situation, som sætter dem ud af stand til at yde beskyttelse til andre på grund af fattigdom. Det betyder, at de familier, hvor der er en kvindelig eneforsørger – enker - eller enlige børn nu er uden beskyttelse.

I byerne er det nødvendigt at have netværk i sit nabolag, hvis man vil have beskyttelse. Med hensyn til personlige netværk i byerne vil mange af de tilbagevendte - som er uden netværk - være meget udsatte for voldtægter og røveriske overfald. Men det er stadig langt værre i landdistrikterne - særlig for kvinderne. Kilden nævnte, at der er særligt sårbare grupper, som udsættes for overgreb uden hensyn til deres etnicitet, men hvor den egentlige årsag synes at være de pågældendes manglende netværk. Kilden understregede i den forbindelse, at det er en misforståelse, at disse forhold skulle have ændret sig, blot fordi Taleban er faldet.

DACAAR oplyste om betydningen af netværk, at personer/familier uden netværk er fuldstændigt sårbare og udsatte. Der findes ikke retlig eller politimæssig beskyttelse i landet, kun personlige netværk. Selv om mange mennesker er flygtet fra Afghanistan, så er der stadig netværk. Selv et netværk fordelt i flere lande – hvor en person har mandlige slægtninge i andre lande – kan virke og beskytte mod f.eks. chikane og tvangsægteskaber, hvis det er kendt, at der er mænd i familien, som, selv om de er uden for landets grænser, kan gøre sig gældende i en sådan situation.

CCA oplyste, at for personer, som vender tilbage til byerne, er det sociale netværk mindre afgørende for mulighederne for at etablere sig i andre byer end oprindelsesstedet. Det generelle problem, som alle møder, er ringe beskæftigelsesmuligheder, den generelle økonomiske situation og manglende uddannelsesmuligheder for børnene. I landområderne er folk tættere knyttet sammen. Man lever i storfamilier, og hvis man ikke har en familie, er man i en vis risiko for ikke at kunne få hjælp eller assistance. Man møder vanskeligheder, men er ikke i reel fare.

ICG anførte, at det er meget vanskeligt for tilbagevendende flygtninge eller internt fordrevne at slå sig ned i områder, hvorfra de ikke stammer, og hvor de ikke har netværk. Det er derfor meget vanskeligt at slå sig ned i andre regioner, selv om man (som f.eks. pashtun) slår sig ned i et område, hvor man tilhører den dominerende etniske gruppe. For hazaraer vil det være umuligt at slå sig ned i et område domineret af pashtuner.

4.5.2 Adgangen til ressourcer

Samtlige kilder pegede på, at i landdistrikterne er adgangen til jord og vand og boliger afgørende for overlevelse. I byerne er adgangen til job og bolig de vigtigste forudsætninger.

En international kilde oplyste, at mange af de overgreb, som finder sted i det nordlige Afghanistan, har mere at gøre med fordeling af jord end med etnicitet, men at der er krigsherrer, som benytter etniciteten som påskud.

Efter ICG's opfattelse er det spørgsmålet om delingen af de knappe ressourcer, som giver anledning til problemer og stridigheder. Der er mangel på mad, vand og boliger. Hvis der ikke var denne mangel på livsvigtige ressourcer, ville der efter kildens opfattelse heller ikke være nogen stridigheder.

Guvernøren i Mazar-i-Sharif anførte, at mange tilbagevendte finder deres huse jævnet med jorden, og at den store mangel på boliger ikke dækkes af de internationale hjælpeorganisationers bidrag. Området kan ikke leve af den nuværende landbrugsproduktion, og der er en meget høj arbejdsløshed. Dertil kommer, at infrastrukturen er helt utilstrækkelig, og der mangler hospitalet.

Lederen af Department for Repatriation i Mazar-i-Sharif, oplyste, at der er alvorlig mangel på husly til de mange tilbagevendte. Der er heller ikke arbejde til de mange, som søger mod byen. Mange er kommet tilbage og har kunnet konstatere, at deres boliger er blevet jævnet med jorden. De 45.000 internt fordrevne, som er vendt tilbage for nylig, vil efter kildens opfattelse komme til at lide i løbet af vinteren. Folk har modtaget to sække med korn fra UNHCR, men det er ikke tilstrækkeligt. De 45.000 internt fordrevne kan ikke klare sig i de landsbyer, som de oprindeligt stammer fra, og søger derfor mod byerne. De bor i ruiner og byggetomter, og hertil kommer, at børn dør af diarré, dysenteri og vira. I landdistrikterne lider folk endvidere under tørken.

Lederen af UNHCR-kontoret i Mazar-i-Sharif oplyste, at der er en meget alvorlig mangel på grundlæggende ressourcer: boliger, vand og mad. Der er 500.000 mennesker i regionen, som ikke har mad, vand og husly, og de vil søge mod byerne. Det vil igen betyde, at de ikke kan nå at etablere sig, inden vinteren for alvor slår igennem. UNHCR regner med at have opført 8.000 boliger med udgangen af november 2002. Det er et lille antal i forhold til det anslåede samlede behov for nye boliger, som er 100.000 i Mazar-i-Sharif. Kilden oplyste videre, at UNHCR ikke kan skaffe husly og vand til alle, men forsøger at tilgodese de mest sårbare grupper, som typisk er internt fordrevne, som ikke var i stand til at flygte fra landet, men i stedet blev fordrevet til "nabo-landsbyen". På den baggrund søger UNHCR at give kvinder første prioritet. De fleste tilbagevendende kommer som "extended families" - d.v.s. 2-3 familier sammen, men man ser også stammer og små familier.

Husly, vand, jord - og i byerne job er afgørende eksistensbetingelser, der skal være opfyldt. Der kommer også mange familier med kvindeligt overhoved tilbage. De står øverst på UNHCR's

prioriteringsliste. Disse familier uden mænd kan imidlertid ikke få bygget deres bolig uden hjælp fra familiemedlemmer eller lokalsamfundet.

Kilden frygtede, at de mange tilbagevendte vil ty til røverier og kriminalitet over for lokalbefolkningen, hvis ikke der ikke skaffes job gennem genopbygningsprojekter.

Kilden oplyste, at UNHCR arbejder sammen med Ministeriet for repatriering og Ministeriet for rekonstruktion af landdistrikterne, og erfaringen er, at administrationen med nød og næppe kan siges at fungere, og ikke på et niveau, hvor administrationen påtager sig et selvstændigt ansvar for en del af arbejdet, og der sker ikke nogen koordinering af aktiviteterne fra administrationens side.

Om adgangen til jord oplyste kilden, at man for at få tilladelse til at etablere en bolig skal have en garanti fra landsbyrådet om, at man ejer eller har tilladelse til at benytte jorden. Det er kun tilbagevendte, som stammer fra Mazar-i-Sharif, som kan opnå denne tilladelse - nytilkomne, som ikke har deres oprindelse i området, kan ikke. Mange tilbagevendte når kun til Kabul. Der er ikke tilbagevendte fra andre regioner, som vælger at slå sig ned i Mazar-i-Sharif i stedet for deres oprindelsessted.

Der er ifølge kilden ikke øjeblikkelige tegn på destabilisering som følge af de mange tilbagevendte. Imidlertid lever de fleste af de tilbagevendte fortsat på deres "return-package" fra UNHCR, og samtidig er der mange internt fordrevne, som ikke kan vende tilbage til deres hjem, fordi andre har overtaget dem. Så situationen kan ændre sig, når vinteren kommer, og folk ikke har mere tilbage af deres hjælpepakke.

4.6 Etniske grupper

4.6.1 Forfølgelse på baggrund af etnicitet og evt. regionale forskelle heri

De fleste kilder pegede på, at etnisk forfølgelse af pashtuner – specielt i de nordlige områder, men også i visse distrikter i Herat – fortsat forekommer.

Flere kilder pegede også på, at kuchierne udgør en gruppe som i dag er i en vanskelig situation. Dels bliver de brugt som et politisk redskab, fordi de er blevet mistænkt for at have tilknytning til Taleban, og de er derfor blevet fordrevet fra de områder, hvor de oprindeligt har græsset deres kvæg. Dels har mange kuchier helt mistet deres kvægbestand som følge af tørken og dermed deres eksistensgrundlag.

CCA oplyste, at der, når det gælder forholdet mellem uzbeker, tajikker og hazaraer, generelt ikke er problemer mellem disse etniske grupper, men at forholdet mellem de forskellige kommandanter udgør et problem. F.eks. er der i de nordlige områder kampe om magten mellem tre etnisk forskellige kommandanter Atta (tajik), Dostum (uzbek) og Mohaqqueq (hazara).

Pashtuner

EU's særlige udsending gav udtryk for, at den etniske forfølgelse af pashtuner i Afghanistan skal ses i sammenhæng med mistanken om tilknytning til Taleban og al-Qaeda. Situationen er muligvis forbedret nu, og de overgreb, der rapporteres om, har ikke længere det omfang og den brutalitet, som de havde i november måned 2001. Situationen giver stadig anledning til bekymring, og der

rapporteres fortsat om overgreb, specielt i de nordlige områder, som ifølge kilden kræver en nærmere undersøgelse og opfølgning.

Den norske ambassadør oplyste, at i forbindelse med Loya Jirgaen skal mange pashtuner være jaget ud af de områder, hvor de udgjorde et mindretal. Den norske ambassadør oplyste endvidere, at han ikke i de seneste måneder, har hørt om forfølgelse af pashtunerne i nord.

Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling vurderede, at overgrebene mod pashtunerne har været mest omfattende i november og december 2001. Kilden var ikke bekendt med nyere rapporter om flygtningestrømme af pashtuner ud fra de nordlige områder. Dette skyldes ifølge kilden også, at der har været lagt et stort pres på lederne i de nordlige områder i forhold til at få dem til at disciplinere egne kommandanter, og i Baghlan-provinsen har de f.eks. udpeget nye pashtunske kommandanter.

Seniormenneskerettighedsrådgiveren for UNAMA oplyste, at den etniske forfølgelse af pashtuner i områder, hvor de udgør minoriteter, har politiske formål, idet pashtuner bliver udelukket fra deltagelse i den politiske proces. Der forekommer ifølge kilden vedvarende seriøse overgreb mod pashtuner i de lommer i den nordlige og vestlige del af Afghanistan, hvor de udgør en minoritet, og hele spørgsmålet om, hvad der skal ske med de pashtuner, som er flygtet fra disse områder og fortsat opholder sig i IDP-lejre i Afghanistan, er uafklaret. Der er nu sket en skærpet overvågning af disse områder, men de fleste af de pashtuner, som er flygtet fra områderne tidligere på året, ønsker ikke at vende tilbage igen. Andre, som har forsøgt at vende tilbage, er ude af området igen og tilbage i IDP-lejrene ved den pakistanske grænse omkring Chaman. Kilden havde ikke tal på, hvor mange af dem, som har forsøgt at vende tilbage, der nu atter er i Chaman. Kilden oplyste endvidere, at repatrieringsministeren er meget bekymret over situationen og følger den nøje.

En international kilde oplyste, at mange af dem, som opholder sig i IDP-lejre i Spin Boldak, anklages for at have haft forbindelse til Taleban, og at kommandanterne derfor ikke ønsker, at denne gruppe vender tilbage til området. Kilden oplyste endvidere, at de voldsomme overgreb på pashtuner i de nordlige områder, som blandt andet indbefattede plyndring af landsbyer og massevoldtægter af kvinder, fandt sted helt frem til slutningen af maj 2002, men nu er stoppet. Der forekommer fortsat en del chikane og mishandling af pashtuner. Mange pashtuner har ifølge kilden forladt området, og de, der er blevet tilbage, har haft forskellige grunde til det. For det første har der været en gruppe af pashtuner, som havde ressourcer og dermed råd til at købe sig til beskyttelse. Andre har haft forbindelse til lokale kommandanter, og endelig er der en gruppe, som nu har forladt området, enten p.g.a. tørken eller fordi deres midler efter et stykke tid er brugt op, og de ikke længere har råd til at betale for beskyttelse. Der forekommer ifølge kilden fortsat en del diskrimination af pashtuner i området. For eksempel bliver de udsat for at skulle betale høje skatter. I mange tilfælde handler diskriminationen ifølge kilden ikke kun om etnicitet, men er også en kamp om knappe ressourcer – jord og vand – og et spørgsmål om, at de lokale kommandanter bruger etniciteten som et redskab. Samtidigt er der ifølge kilden en høj procentdel af befolkningen i de nordlige områder, som er pashtuner – i alt cirka 25%, hvoraf mange bor især i provinserne Sar-e-Pul og Balkh. Balkh-provinsen er ifølge kilden sandsynligvis det sikreste område for pashtuner i øjeblikket, blandt andet fordi nye prominente pashtunske ledere er bragt ind i pashtunsamfundene af Dostum.

UNHCR-Kabul oplyste, at der i øjeblikket er uoverensstemmelser mellem de oplysninger, som kommer fra de nordlige områder, og de oplysninger, som fremkommer gennem interviews med pashtuner i IDP-lejrene ved Kandahar, idet sidstnævnte fortsat beretter om rædselshistorier fra de nordlige områder. Ifølge kilden har der i september 2002 været rapporter om nye pashtunske flygtninge fra nord og vest – fra områder i Faryab og Herat – samt fra Kunduz. Ifølge de nyankomne flygtninge i IDP-lejrene forekommer der chikane af pashtuner, der omfatter alt fra tæk til pengeafpresning fra lokale kommandanter og krigsherrer.

Regeringen er ifølge kilden bekymret over situationen, og UNHCR-chefen har været i de nordlige områder for at forhandle med de tre kommandanter, som har indvilget i, at pashtuner kan returnere til området. Der er sket en øget overvågning af de nordlige områder – især i provinserne Kunduz, Baghlan og Takhar – hvor antallet af overgreb nu enten er faldet eller helt stoppet. Samtidigt er et stort antal pashtuner vendt tilbage fra Pakistan til disse områder – f.eks. udgør pashtuner den største etniske gruppe af tilbagevendende til Kunduz-provinsen. Pashtuner er ifølge UNHCR vendt tilbage til området i et stort antal i juni, juli og august 2002, hvorimod det tidligere på året alene var tajikker, hazaraer og uzbeker, som vendte tilbage til disse områder.

UNHCR-Mazar-i-Sharif oplyste, at der også er mange succes-historier om pashtuner, som vender tilbage til området. Ifølge kilden forekommer der stadig en del diskriminering af pashtuner i forhold til adgangen til ressourcer, herunder især jord, og der forekommer også visse former for forfølgelse, men situationen er generelt forbedret siden marts 2002. De tre ledende kommandanter i området har officielt udtalt sig omkring forholdene for pashtuner, hvilket i nogen grad har hjulpet. Kilden oplyste endvidere, at rapporten fra Human Rights Watch²⁵ er blevet oversat til dari og fremlagt for kommandanterne, som ifølge kilden ikke har råd til at have en stærk international kritik mod sig. Derudover pegede kilden også på problemet med de internt fordrevne pashtuner i Kandahar (Spin Boldak). Ifølge kilden betragtes denne gruppe af IDP's af lokale kommandanter i nord, som personer, der har været aktive i Taleban- eller al-Qaeda-bevægelsen, hvorfor de ikke ønsker at tage dem tilbage.

CCA fandt, at situationen for pashtuner i de nordlige områder nu er forbedret især p.g.a. det internationale samfunds tilstedeværelse. CCA henviste i denne forbindelse til HRW's undersøgelse²⁶, og til at centralregeringen har sendt adskillige missioner til området. Der er nu ifølge CCA ingen overgreb eller restriktioner mod pashtuner i de nordlige områder. De pashtuner, som tidligere er flygtet ud fra området, er imidlertid ikke overbeviste om, at de kan vende tilbage, og opholder sig fortsat i IDP-lejre ved den pakistanske grænse (Chaman) og i området omkring Kandahar (Spin Boldak). Der kommer ifølge CCA ingen nye flygtninge ud fra området.

CCA oplyste endvidere, at der forekommer en del ”gengældelses”-angreb mod pashtuner i Herat, fordi den nuværende guvernør – Ismael Khan (som er tajik) – sad fængslet under Taleban-styret. Pashtuner fra Herat fik heller ikke lov til at komme til Kabul for at deltage i Loya Jirgaen i juni 2002, men blev nægtet udrejse af Ismael Khan.

²⁵ Der henvises til Human Rights Watch: *Paying for the Taliban's Crimes: Abuses of Pashtuns in Northern Afghanistan*, 22. april 2002.

²⁶ Der henvises til undersøgelsen i rapporten nævnt ovenfor.

Derudover har der ifølge kilden været sammenstød mellem den pashtunske kommandant Amanullah og Ismael Khan's styrker i området omkring Shindand (jf. også afsnit 3.2.). Disse sammenstød er ifølge CCA begrundet i en kamp om grænsehandelen i området. Pashtuner er blevet smidt ud af deres ejendomme i området omkring Shindand med den begrundelse, at der skal bygges en ny lufthavn i området. CCA har modtaget rapporter om arrestationer og chikane af individuelle pashtuner i Herat, men organisationen vurderede ikke, at det er et stort problem at være pashtun og opholde sig i området. Ifølge CCA føler pashtunerne sig "dårligt tilpas", men er ikke udsat for generel chikane. CCA fandt ligeledes, at pashtuner ikke føler sig velkomne i Kabul og helst ikke opholder sig der p.g.a. den nuværende regering, som de ikke sympatiserer med. Pashtuner, som opholder sig i Kabul, har ifølge kilden færre muligheder for at få jobs i staten. Det er ifølge kilden ikke en generel politik, men forårsaget af at der er mange tajikker i regeringen, som ikke samarbejder med pashtunerne.

Hazaraer

UNHCR-Kabul vurderede, at hazaraer har en marginaliseret rolle i Afghanistan i dag, og at diskrimination af gruppen forekommer. Ifølge UNHCR er det en gruppe, som klarer sig i dag, men hazaraer er generelt mere forsigtige end andre grupper, og de bevæger sig f.eks. ikke ud efter mørkets frembrud i Kabul. UNHCR fandt, at gruppen er mindre beskyttet end andre grupper og mere udsat for diskrimination – en form for diskrimination, hvis indhold og omfang det ifølge kilden ikke var muligt at præcisere nærmere. UNHCR understregede samtidigt, at hazaraer ikke betragtes som prima-facie flygtninge, men at organisationen nøje monitorerer hjemvendte hazaraer fra Iran og Australien.²⁷

EU's særlige udsending fandt, at der forekommer en vedvarende diskrimination af hazaraer i Afghanistan i dag. Diskriminationen antager ifølge kilden former som nægtelse af adgang til højere stillinger og diskrimination i forhold til adgangen til uddannelse. Kilden påpegede i denne forbindelse, at hazaraer ikke er en gruppe, som har netværk i nabolandene til at sørge for dem, men deres netværk er begrænset til Afghanistan, og især til Bamian-provinsen.

CCA oplyste, at hazaraer ikke længere har problemer i Afghanistan som følge af deres etnicitet, og at gruppen generelt føler sig fri.

ACBAR var ligeledes af den opfattelse, at hazaraer ikke har problemer, som kan relateres til deres etnicitet.

Qizilbasher

UNHCR-Kabul oplyste, at qizilbasher udgør en gruppe, som generelt kan føle sig sikker og ikke har problemer. Tværtimod er der ifølge kilden mange fra denne minoritet, som besætter højt placerede stillinger i Afghanistan og generelt nyder myndighedernes anseelse. Gruppen tilhører det shia-muslimske mindretal.

²⁷ UNHCR monitorerer hjemvendte flygtninge fra Iran og Australien i forbindelse med de tre-partsaftaler, der er indgået

CCA forklarede, at qizilbasher er en etnisk minoritet, som oprindeligt stammer fra Iran. Gruppen tilhører shia-religionen. Ifølge CCA udgør de generelt en veluddannet og velhavende gruppe, hvoraf mange opholder sig i udlandet, mens andre er ansat i regeringsadministrationen i Afghanistan, heraf nogle på højt placerede poster. Ifølge kilden er det ikke en gruppe, som har problemer i Afghanistan i dag.

Kazakker

UNHCR-Kabul oplyste, at kazakker hovedsageligt lever i de nordlige områder af Afghanistan og dermed er udsat for samme risiko som andre grupper i området p.g.a. sikkerhedssituationen (jf. afsnit 3.2), men at gruppen ikke har problemer, der er relateret til deres etnicitet.

CCA oplyste, at kazakker ikke er en samlet gruppe, men at de i dag lever spredt ud over det nordlige Afghanistan, hvor de identificerer sig som turkmener eller uzbeker. Det er ifølge kilden et meget begrænset antal personer, som tilhører denne gruppe, og kilden var ikke bekendt med, at gruppen skulle have problemer i Afghanistan i dag.

4.6.2 Etniske gruppers mulighed for at etablere sig i andre områder end oprindelsesområdet i forbindelse med tilbagevenden

Koordinator for UNAMA's Civil Affairs-afdeling oplyste, at det kræver regeringens støtte, hvis man skal reetablere etniske grupper i andre områder end deres oprindelsesområde. Kilden refererede i denne forbindelse til den større gruppe af pashtunske flygtninge, der i øjeblikket opholder sig i området omkring Kandahar og ikke ønsker at vende tilbage til de nordlige områder. De afgørende elementer i forbindelse med en etablering er adgangen til ressourcer. Der er en udbredt mangel på jord og især vand i landområderne i Afghanistan, hvilket ofte fører til en kamp om de knappe ressourcer.

UNHCR, Kabul, nævnte, at pashtuner fra det nordlige Afghanistan havde forsøgt at slå sig ned i pashtunske landsbyer andre steder i landet, men at de ikke var blevet accepteret af lokalbefolkningen.

ICG oplyste ligeledes, at det vil være vanskeligt at etablere sig i andre områder end ens oprindelige hjemegn. Dette gælder for alle etniske grupper - både i forhold til at slå sig ned i områder, hvor de udgør en minoritet, og i forhold til at slå sig ned i andre områder, hvor de tilhører samme etniske gruppe som flertallet. Ifølge kilden er det problematiske adgangen til ressourcer og især vand. Hvis der ikke var knaphed på ressourcer, ville der ifølge kilden ikke opstå stridigheder. Kilden sammenlignede situationen med forholdene i det tidligere Jugoslavien og understregede i denne forbindelse, at til forskel fra situationen i Jugoslavien er etniske grupper i Afghanistan generelt mere pragmatiske, og de ville ikke strides, hvis der var ressourcer nok.

Der henvises i øvrigt til afsnittet om sociale og økonomiske forhold, herunder adgangen til ressourcer (afsnit 4.5.2).

4.7 Religionsfrihed

4.7.1 Sekularisering af det afghanske samfund

EU's særlige udsending fandt, at det generelt er en islamistisk holdning, der dikterer grænserne for acceptabel adfærd i det afghanske samfund i dag, og at der er en intolerant holdning til sekularisering.

Koordinatoren for UNAMA's Civil Affairs-afdeling vurderede, at muslimer, der opfører sig sekulært, er i latent fare for repressalier. Uislamisk/sekulær opførsel er ikke accepteret i Afghanistan i dag. Blandt andet er alkohol ikke tilladt. Afhængigt af den politiske udvikling kan uislamisk adfærd komme til at give bagslag i fremtiden, i første række i Kabul. Der er ifølge kilden ingen tvivl om, at efterretningstjenesten (Amniat) fører kontrol med, hvilke restauranter, der sælger alkohol – hvoraf der er nogle i Kabul – og hvilke forretninger, der sælger kontroversielle videoer. Der er mulighed for, at der vil blive foretaget razzia'er i fremtiden. Kilden var ikke bekendt med eksempler herpå, men fandt at muligheden herfor latent er tilstede.

Seniormenneskerettighedsrådgiveren for UNAMA vurderede, at der i øjeblikket er modstand i regeringen mod en sekularisering af det afghanske samfund. I henhold til Bonn-aftalen skal det tilstræbes, men det sker ifølge kilden ikke i praksis.

UNHCR-Kabul fandt, at der i forhold til Taleban-tiden er sket en vis sekularisering. Der er nu atter et rum for religiøse mindretal som shiaer samt hinduer og sikher. UNHCR påpegede samtidigt, at Afghanistan er en islamisk stat, og at der er oprettet en særlig afdeling til fremme af sædelighed og bekæmpelse af laster i Ministeriet for islamiske Anliggender (jf. også afsnit 4.8). Kilden henviste endvidere til det nylige forbud mod at vise sang og dans (i indiske film) på TV. Der er i denne forbindelse taget initiativ til lukning af en række videobutikker.

Ifølge CCA sker der ikke nogen sekularisering af det afghanske samfund i øjeblikket. Samfundet er muslimsk, og islamiske grupper er ved magten, men den religiøse tolerance over for shiaer, ismaelis samt hinduer og sikher er større end tidligere. Alkohol er fortsat forbudt. Der er også udstedt forbud mod at vise indiske videoer med dans og forbud mod kvindelige sangere på TV og radio. Ifølge kilden sælges sådanne videoer fortsat på markedet, selv om der er udstedt forbud mod at vise dem. Der kan muligvis forekomme chikane i denne forbindelse, idet forbuddet også gælder salg af videoer, men det vil ifølge kilden afhænge af den enkeltes situation. Kilden var ikke bekendt med sådanne sager. Kilden vurderede, at det ikke ville udgøre et problem i sig selv at besidde sådanne videobånd, men at der muligvis kunne forekomme trusler i denne forbindelse. Over for sælgere af sådanne videoer antog kilden, at en reaktion fra myndighedernes side sandsynligvis ville være begrænset til konfiskation af de ulovlige film.

Koordinatoren for ACBAR fandt, at islam er tilstede alle vegne i det afghanske samfund i dag, og at religionen bruges politisk. Kilden henviste i denne forbindelse til, at det altid har været et stærkt element i den afghanske kultur at erklære hellig krig (jihad) mod visse grupper. Kilden henviste endvidere til det forbud, der nu er udstedt mod at vise kvindelige sangere og dans på TV, samt til den afdeling, der nu igen er oprettet for "sædelighed og dyder" på ministerielt niveau.

4.7.2 Forholdene for religiøse mindretal

UNHCR-Kabul fandt, at situationen for religiøse mindretal som shiaer samt hinduer og sikher generelt er god. Ifølge UNHCR-Kabul er et meget begrænset antal sikher vendt tilbage fra Pakistan. Det har drejet sig om nogle få kvinder – enker - og antallet af sikher i Afghanistan i dag er i det hele taget meget begrænset. Vedrørende kristne oplyste UNHCR, at der ikke er kristne i Afghanistan i dag. Der er ifølge kilden muligvis kristne afghanere, som er flygtet fra Afghanistan eller som er konverteret i udlandet, men officielt er der ikke et kristent samfund i Afghanistan. UNHCR-Kabul pegede i denne forbindelse på, at det ikke i sig selv ville give problemer i dag, hvis man arbejder for en kristen NGO, som det kunne gøre under Taleban-regimet. Afghanere, som arbejder for kristne NGO'er, skal dog være påpasselige for ikke at vække mistanke om, at de nærer kristne sympatier.

EU's særlige udsending fandt ligeledes, at situationen for shiaer og ikke-muslimske grupper som hinduer og sikher generelt er god i dag. De to sidstnævnte grupper er der dog ifølge kilden meget få af i Afghanistan i dag. Afghanere, der arbejder for udenlandske NGO'er med en kristen baggrund, accepteres også, men afghanske kristne accepteres ikke.

På linie hermed oplyste CCA, at der i dag er religiøs tolerance over for grupper som shiaer, ismaelis, hinduer og sikher og over for deres ret til at praktisere deres religion. De to sidstnævnte grupper har ifølge CCA deres egne templer i Kabul. CCA havde ikke rapporter om, at de nævnte grupper skulle være udsat for chikane på grund af deres religiøse tilhørsforhold noget sted i Afghanistan. Det er ifølge CCA ikke tilladt at konvertere fra islam til kristendom, og der er dødsstraf herfor. CCA ville ikke udelukke, at udenlandske NGO'er kunne have konverteret muslimer til kristne, men i givet fald er det ikke afsløret, og eventuelle konvertitter er flygtet ud af landet.

Ingen af de adspurgte kilder (herunder bl.a. UNHCR og CCA) havde kendskab til, at der skulle være bahaier eller noget bahai-samfund i Afghanistan.

4.8. Kvinders forhold

Viceministeren for kvindeanliggender oplyste indledningsvis, at den økonomiske situation i landet er af en sådan beskaffenhed, at landet ikke er klar til at modtage flere kvinder fra udlandet. Men regeringen støtter bestræbelser på at få højtuddannede kvinder tilbage til Afghanistan for at deltage i genopbygningen af landet og vil anbringe kvinder i indflydelsesrige positioner. Ministeren nævnte her sig selv som eksempel og oplyste, at hun var vendt tilbage til Afghanistan for nylig efter 22 års ophold i Tyskland. Kun højtuddannede kvinder har udsigt til at få arbejde. Der er særligt brug for kvindelige jurister og journalister.

Viceministeren oplyste, at Ministeriet for Islamiske Anliggender har etableret en afdeling for fremme af dyd og bekæmpelse af laster, men at afdelingen vil få et andet navn. Viceministeren oplyste, at hun ikke antog, at denne afdeling i lighed med det tilsvarende organ under Taleban skal have opsyn med kvinders påklædning.

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren skønnede, at det vil tage meget lang tid at opbygge et system, som beskytter piger og kvinder mod overgreb. Kilderne nævnte som eksempel på overgreb på kvinder en sag, hvor en gift kvinde var blevet voldtaget, og hvor det stedlige ælde råd afgjorde sagen ved, at gerningsmandens familie gav den krænkedes

familie en ung kvinde som kompensation. Kilderne anførte, at en sådan afgørelse var en krænkelse af den unge kvindes menneskerettigheder (jf. også afsnit 4.4).

UNAMA's menneskerettighedsrådgiver og den politiske rådgiver udtalte, at lokale kommandanter og deres folk udøver diskrimination og overgreb mod kvinder. Generelt er situationen for kvinder fortsat meget dårlig. Der ses ifølge kilderne en stigende tendens til, at de forskellige politiske grupperinger profilerer sig på deres holdninger til kvinder. Således præsenteres politikker om stramninger af adfærdsnormer for kvindernes forhold som et middel til at holde sig ved magten. Emner vedrørende kvinders rettigheder politiseres. Politiseringen af spørgsmål om kvinders rettigheder intensiveres og får ifølge kilderne direkte virkning på kvinders udøvelse af deres borgerrettigheder.

Der er meget stor forskel på kvinders rettigheder i forskellige regioner i landet, for eksempel, når man sammenligner forholdene i Kabul og forholdene i Herat. Kilderne oplyste i den forbindelse, at man nu i Herat gennemtvinger en række konservative, muslimske regler for kvinders adfærd og arbejde.

Kilderne oplyste videre, at man i Ministeriet for Islamiske Anliggender har oprettet en afdeling – til fremme af dyd og bekæmpelse af laster – som skal rette sig specielt til kvinder om kvinders adfærd. Afdelingen skal ifølge kilderne bl.a. prædike for kvinderne om beklædning og opførsel.

EU's særlige udsending anførte, at der er indtrådt visse forbedringer af kvindernes vilkår siden Talebans fald. Nu kan kvinder og piger gå i skole og modtage undervisning, selv om der endnu er færre piger end drenge i skolerne. Kilden mente, at de afghanske mænd skal opmuntres til at støtte pigernes skolegang.

Kilden fandt det vanskeligt at svare på, om det kan forventes, at udviklingen vil fortsætte i positiv retning. Meget afhænger af ubekendte faktorer. Han fandt, at mange af de kvinder, som er udnævnt til offentlige eller politiske hverv, er bedre kvalificerede end deres mandlige kolleger. På den anden side understregede han, at der er stor forskel på forholdene i Kabul og i resten af Afghanistan. Han nævnte i den forbindelse, at man i Herat er vendt tilbage til gamle holdninger.

Kilden nævnte, at udviklingen ikke nødvendigvis går i den rigtige retning, og pegede på, at der i Ministeriet for Islamiske Anliggender er etableret en afdeling til fremme af dyder og bekæmpelse af laster, som giver uheldige associationer til sædelighedspolitiet af samme navn under Taleban. Kilden understregede dog, at oplysningerne tydede på, at afdelingen ikke ville fungere som under Taleban, men i stedet lægge vægten på holdningsbearbejdelse af kvinderne. Således skulle der være ansat 50-60 kvinder, som får til opgave at opsøge kvinder på gaden og belære dem om den rette adfærd og påklædning.

Den norske ambassadør mente at kunne se store forandringer i gadebilledet inden for de seneste seks måneder vedrørende kvinders vilkår, men anerkendte samtidig, at Kabul ligger langt foran resten af Afghanistan. Om etableringen af en afdeling - til fremme af dyd og bekæmpelse af laster - i Ministeriet for Islamiske Anliggender opfordrede ambassadøren til, at man ikke blot så initiativet som et udtryk for undertrykkelse og kontrol over for kvinderne, men snarere som et forsøg på at yde vejledning til kvinderne om påklædning m.v.

Den britiske ambassade oplyste, at en delegation med deltagelse af engelske parlamentsmedlemmer havde inspiceret et kvindefængsel, og at kvinderne angiveligt fængsles for forhold, som ikke er strafbare i de vestlige land, så som at forlade sin mand.

Lederen af Afghan Women's Association (AWA) anførte, at der er en fejlagtig opfattelse i Vesten af, at kvindernes forhold i Afghanistan er blevet forbedret væsentligt. Dette beror på en fejlslutning. De delegationer af afghanske kvinder, som man ser tage på studieophold i USA og andre steder i Vesten, tolkes af de vestlige lande som udtryk for frigørelse af de afghanske kvinder. Men der er i virkeligheden udelukkende tale om kvinder med forbindelser til magthaverne, og de er således ikke udtryk for en generel forbedring af afghanske kvinders forhold. Selv under forhandlingerne om Bonn-aftalen var der fortalere for at bevare kvinderne i en traditionel, muslimsk rolle. De forandringer i kvinders forhold, som trods alt ses, er ikke udtryk for grundlæggende forandringer, for en ny tolerance over for anderledes tænkende, men primært mindre justeringer til ære for de vestlige donorer. Kvindernes livsbetingelser har ikke ændret sig for alvor. Kvinder mishandles stadig for ikke at bære burka. Der er kun to kvinder i den nye regering. Der er sket små forandringer, men det er primært sket, fordi magthaverne ser sig nødsaget til at tolerere kvinders rettigheder i den nuværende situation, og det vil vende, hvis det internationale samfund forlader Afghanistan.

Programmedarbejderen i DACAAR fandt, at der er indtrådt visse forbedringer for kvinderne. Således er de ikke længere udsat for de aktioner, som Taleban tidligere udførte mod kvinder på gaden, og kvinder kan også gå på arbejde, men generelt fandt kilden, at situationen for kvinderne i Afghanistan alene er marginalt forbedret. Som et symptom nævnte kilden, at det nu på ny er forbudt at vise kvinde-sang i TV i Kabul. Hun nævnte dog samtidig, at et lignende forbud ikke håndhæves i Kandahar.

ACBAR mente, at forholdene for kvinderne i Afghanistan er blevet bedre. Kvinder har fået mere frihed og kan nu tage på arbejde og gå på indkøb. Den øgede frihed betyder dog ikke, at kvinder kan færdes helt frit, og mange kvinder bærer stadig burka af sikkerhedsmæssige årsager. Det gælder både Kabul og Herat. Samtidig er der dog unge, bevidste kvinder i Kabul, som har taget burkaen af og i stedet bærer tørklæde, hvor ansigtet er frit.

4.8.1 Generelt i forhold til fysisk sikkerhed

Viceministeren for kvindeanliggender oplyste, at myndighederne ikke kan garantere kvindernes sikkerhed - men det gælder også for mændenes vedkommende. Men det er ikke muligt for enlige kvinder at vende tilbage til Afghanistan.

Viceministeren anførte, at når kvinderne i Kabul - med enkelte undtagelser - bærer burka, må man ikke se det som udtryk for et problem. Burkaen er en del af de afghanske kvinders kultur, og mange ville føle sig dårligt tilpas uden den. Viceministeren anførte videre, at det er op til den enkelte at beslutte, om hun vil gå med burka, og henviste til, at hun selv gik med tørklæde og ikke med burka. Viceministeren anførte endelig, at nogle kvinder bærer burka af sikkerhedsmæssige årsager.

En international kilde oplyste, at der i en periode efter Talebans fald fandt meget hyppige voldtægter af kvinder sted. Disse voldtægter var vilkårlige og fulgte ikke etniske skillelinjer. Kvinder, som ikke har mandlige slægtninge til at yde sig beskyttelse, står over for alvorlige problemer. Kilden oplyste videre, at der er kommet flere prostituerede til. Det er oftest hjemvendte

kvinder, enlige kvindelige familieforsørgere og unge kvinder, som er solgt af deres familie. Piger helt ned til 7 års-alderen sælges af deres familie til væverier, til ægteskaber, hvor pigerne er en ekstra-hustru og reelt fungerer som tjenestefolk, og endelig til prostitution.

I byerne er det nødvendigt at have netværk i sit nabolag, hvis man vil have beskyttelse. Med hensyn til personlige netværk i byerne vil mange af de tilbagevendte - som er uden netværk - være meget udsatte for voldtægter og røveriske overfald. Men forholdene er stadig langt værre i landdistrikterne - særlig for kvinderne. Kilden understregede, at det er en misforståelse at antage, at forholdene for kvinder skulle have ændret sig, blot fordi Taleban er faldet. (Der henvises i øvrigt til afsnit 4.5).

Lederen af UNHCR-kontoret i Mazar oplyste, at kvinderne ikke kan beskytte sig selv uden hjælp fra mandlige slægtninge. For at opnå beskyttelse mod fysiske overgreb må en kvinde have sociale netværk og mandlige slægtninge.

AWA anførte, at der ikke er sikkerhed for kvinder på noget niveau. Kvinderne har økonomiske problemer, arbejdsmæssige problemer, og især hvis de under fravær fra Afghanistan har vænnet sig til en vis grad af frihed. Hvis kvinder bevæger sig ned i bazaren uden burka, risikerer de trusler eller - hvis ingen blander sig - regulær fysisk afstraffelse. Problemerne er udprægede i Kabul, men samtidig langt alvorligere i provinsen. Selv om mændene har barberet det lange taleban-skæg af, har holdningerne ikke ændret sig. Kvinderne har ikke noget sted at gå hen for at opnå beskyttelse. De vestlige lande har den opfattelse, at kvindernes vilkår er blevet væsentligt bedre, men grundlæggende behandles kvinderne som før.

ICG anførte om kvindernes fysiske sikkerhed, at kvinderne generelt ikke er i fare, hvis blot de bærer burka. Men ellers er situationen ikke mærkbart forbedret. Den generelle holdning til kvinder blev formet under mujaheddin-tiden, og derfor er der fortsat kvindeundertrykkelse, selvom Taleban er væk.

DACAAR oplyste, at kvinder ikke længere risikerer vilkårlige overgreb på gaden som dem, Talebans sædelighedspoliti udøvede mod kvinder på gaden.

4.8.2 Adgang til arbejde og uddannelse

Viceministeren for kvindeanliggender oplyste, at ministeriet arbejder for ligestilling mellem kønnene. Alle mangler penge, så ministeriet opfordrer kvinderne til at gå ud og arbejde.

Som led i disse bestræbelser har ministeriet skaffet arbejde i andre ministerier til 400 kvinder. Derudover er der etableret 16 aktivitetscentre i Kabul, hvor 70 kvinder arbejder med sundhedspleje, familieplanlægning m.v. Ministeriet gennemfører også undervisning i bogholderi, økonomi og investering for kvinder. Der er tilknyttet advokater til aktivitetscentrene. I alle programmer har enker første prioritet. De nævnte programmer er alle i Kabul- provinsen, men der er programmer i 10 af provinsens distrikter, og ministeriet arbejder på at etablere lignende programmer for kvinder i alle provinser.

UNHCR, Kabul, oplyste, at kvinder ikke kan flytte uden mandlige slægtninge. Selv UNHCR må opgive at flytte kvindelige ansatte fra andre steder til bedre job i Kabul, hvis de ikke har mandlige slægtninge, hos hvem de kan bo (jf. også afsnit 4.5.1). Det er ikke muligt at være kvindelig eneforsørger af en familie. For uuddannede kvinder er situationen værre, end den er for højtuddannede kvinder. Højtuddannede kan klare sig, hvis de har netværk.

Vedrørende kvinder i det nordlige område oplyste en international kilde, at visse kvinder havde modtaget trusler. Det gjaldt især læger, professorer, journalister og lærere, som dannede et forum, der skulle drøfte og forberede kvinders deltagelse i Loya Jirgaen, herunder drøfte spørgsmålet om kvinders rettigheder. Nogle kvinder har modtaget trusselsbreve, hvori de er blevet beskyldt for at have for meget at gøre med vestlige organisationer eller for at have været for åbenmundede. Disse veluddannede kvinder er fremtrædende eller iøjnefaldende i lokalsamfundet og som sådan under stadig overvågning. Selvom det går bedre, er kvindelige ansatte i nationale NGO'er stadig hæmmet i udførelsen af deres arbejde, og de indkaldes til samtaler og trues af bl.a. Jamiat-i-Islami. I modsat retning nævnte kilden, at Dostum har udstedt et dekret om, at kvinder ikke behøver at bære burka på arbejde.

Formelt er der lige adgang for begge køn til uddannelse i den forstand, at kvinder ikke udelukkes fra at søge ind på f.eks. universitetet. Men i praksis er mange unge kvinder forhindret i at gå på universitetet, fordi deres familier frygter at sende døtrene ud på gaderne. Atta og Dostum støtter, at forældre lader deres døtre gå i skole.

AWA anførte, at kvinder nu - modsat under Taleban - må arbejde igen. Især flygtninge-kvinder med forbindelse til Den Nordlige Alliance har adgang til arbejde. Enlige kvinder kan vende tilbage til Afghanistan, forudsat at de er garanteret et job ved deres tilbagevenden.

DACAAR nævnte som en forbedring af kvindernes forhold, at de nu efter Talebans fald kan arbejde igen. Som eksempel nævnte kilden videre, at det nu er muligt for DACAAR at gennemføre møder på organisationens kontorer med deltagelse af kvindelige lokalt ansatte. Det er ikke let, og i provinsen er alle er meget nervøse, når der gennemføres møder på organisationens kontorer med deltagelse af kvinder, men det kan lade sig gøre. Tidligere risikerede de lokalt ansatte mænd at blive gennembanket, hvis det blev opdaget, at de havde gennemført møder i DACAARs lokalkontorer med deltagelse af kvinder. Men det er fortsat sådan, at organisationens kvindelige ansatte kun kan rejse under iagttagelse af en lang række sikkerhedsforanstaltninger, aftale om afhentning, aftale om logi etc.

Kilden nævnte videre, at Ismael Khan i Herat har givet ordrer til, at alle kvinder, som arbejder hos vestlige NGO'er, skulle lade sig registrere og komme til et møde, hvor de blev belært om, hvordan de skulle opføre sig.

ACBAR mente, at forholdene for kvinder er blevet bedre. Således kan kvinderne nu tage lønnet arbejde. Kvinderne arbejder i skolerne som lærere og som kontorpersonale. I Herat har Ismael Khan indkaldt alle kvinder, som arbejder med vesterlændinge, og givet dem besked på ikke at komme for nær vesterlændingene.

4.8.3 Tvangsægteskaber

Viceministeren for kvindeanliggender oplyste, at den form for tvangsægteskaber, som fandt sted under Taleban, ikke finder sted mere. Viceministeren oplyste, at kvinder, som er i risiko for at blive tvangsgift, eller befinder sig i et tvunget ægteskab, kan henvende sig i ministeriet og få hjælp og en advokat. Ministeriet vil generelt arbejde på at få kvinderne ud af hjemmene og ind på arbejdsmarkedet og på den måde skaffe kvinderne større selvstændighed.

Hvis en kvinde er i den situation, at hendes familie vil tvinge hende til at indgå et ægteskab, som hun ikke ønsker, vil Ministeriet for kvindeanliggender støtte pigen og forklare forældrene, at det er vigtigt, at pigen er lykkelig. Hvis familien herefter fortsat insisterer på at bortgifte pigen, så kan ministeriet ikke gøre noget, og så må de fleste acceptere at blive gift mod deres vilje.

Viceministeren oplyste i den forbindelse, at kvinden ikke må se sin kommende ægtefælle før brylluppet. Kilden oplyste endelig, at kvinden kan blive skilt, hvis hun kan bevise, at ægtefællen er voldelig, men så mister hun retten til at få del i medgiften eller anden økonomisk støtte fra ægtefællen.

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren oplyste, at menneskerettighedskommissionen bl.a. vil registrere sager om tvangsægteskaber.

UNAMA's menneskerettighedsrådgiver og den politiske rådgiver udtalte, at tvangsægteskaber – hvor lokale kommandanter tvinger unge kvinder til at indgå ægteskab med sig – er et meget hyppigt forekommende fænomen. Der er adskillige sager om sådanne tvangsægteskaber i det nordøstlige Afghanistan, især i Badakshan. Kilderne anførte videre, at fænomenet i visse områder i en vis udstrækning er en del af det lokale miljø, hvilket bevirker, at der ofte ikke engang rapporteres om sådanne tvangsægteskaber. Hvis den unge piges familie nægter at medvirke til ægteskab mellem datteren og den lokale kommandant, trues de ofte med drab. Der er ifølge kilderne talrige eksempler på, at sådanne overgreb ikke retsforfølges.

Derudover oplyste kilderne, at fattigdom har bevirket, at man ser tilfælde, hvor familier bortgifter under 10 år gamle døtre.

Kilderne oplyste, at der ikke er nogen beskyttelse mod disse overgreb for kvinderne i landdistrikterne. Det skyldes ikke mindst, at der sjældent er reaktioner på overgrebene i det lokale miljø. Et andet problem er ifølge kilderne, at der er meget få fortalere for kvinders rettigheder. Dette skyldes især, at det kan være direkte farligt at komme til at fremstå som fortalere for kvinders rettigheder.

UNHCR, Kabul, oplyste ligeledes, at der er oplysninger om, at fattigdom bevirker, at familier bortgifter 14-årige døtre til lokale kommandanter. Dette forekommer især i Jalalabad og Mazar.

AWA var af den opfattelse, at tvangsægteskaber, (og tyveri, drab og overfald) sker hyppigere end under Taleban. Bortførelser foretaget af Mujaheddin finder sted hver dag. Der er også hyppige tilfælde af tvangsægteskaber, hvor den lokale kommandant eller magthaver ikke benytter sig af trusler om magtanvendelse, men tilbyder betaling til familien, og hvor pigen derfor ikke kan sige nej.

DACCAR oplyste, at man ikke havde hørt om tvangsægteskaber, hvor unge piger tvinges til ægteskab med ældre krigsherrer eller kommandanter, for nylig. Kilden ville dog ikke udelukke, at sådanne tvangsægteskaber fortsat finder sted nordpå. Til gengæld oplyste kilden, at mandlig prostitution, hvor unge mænd/drenge sælges til rige krigsherrer, er genopstået.

ACBAR mente ikke, at der fandt tvangsægteskaber mellem unge kvinder og lokale kommandanter sted for tiden. Derimod var der forlydender om voldtægter af pashtunske kvinder begået af uzbekiske soldater – dog generelt få forlydender om voldtægt.

4.8.4 Evt. eksistensen af hjælpeorganisationer for kvinder

Viceministeren for kvindeanliggender oplyste, at hvis en kvinde bliver slået af sin mand, kan hun få hjælp på et krisecenter i Kabul, som yder rådgivning og sender hende til ministeriet, hvor man forbereder hendes sag og sender den til appeldomstolen. Der er kun 25 pladser på krisecentret for kvinder, som ønsker at forlade deres mænd, men ministeriet arbejder på at oprette 31 tilsvarende centre i provinserne.

UNHCR, Mazar-i-Sharif oplyste, at de organisationer, som arbejder med sundheds- og undervisningsprogrammer, indirekte kan siges at arbejde med kvinderne, idet det ofte vil være kvinderne, som berøres af sådanne programmer.

En international kilde oplyste, at der er mange NGO'er, hvis arbejde er rettet mod kvinder, men at det store flertal af disse NGO'er arbejder med broderi og lignende husflidsaktiviteter. Kilden havde kun kendskab til to NGO'er i det nordlige område, som direkte arbejder med beskyttelse af kvinder mod overgreb o.lign. Disse organisationer har vanskelige vilkår og ikke meget direkte samarbejde med eller indflydelse på regeringen. Som forholdene er nu, drejer det sig primært om at etablere "sociale foreninger", som under dække af sociale aktiviteter og husflid kan danne et forum for kvinder.

Kilden oplyste videre, at kvinder stadig udsættes for overgreb fra lokale kommandanter i Mazar-i-Sharif, og at de stedlige NGO'er ikke har nogen som helst midler til at støtte eller beskytte kvinderne. Blandt de overgreb, som kvinder i området udsættes for, nævnte kilden, at kvindeligt personale på hospitalet i Mazar by er blevet voldtaget og gennembanket af lokale kommandanter. Kvinderne har ingen muligheder for at tage til genmæle over for disse overgreb.

DACAAR oplyste, at der ikke findes nogen organisationer, som kæmper for kvinders rettigheder, eller organisationer, hvor kvinder kan søge beskyttelse eller hjælp mod overgreb fra ægtemænd eller andre. Kvinder har ikke noget sted at søge hjælp og beskyttelse og har derfor i praksis ikke nogen mulighed for at blive skilt fra f.eks. en voldelig ægtemand, hvis han ikke er indstillet på skilsmisse.

DACAAR forklarede uddybende, at det ikke er muligt for nye NGO'er at tilbyde hjælp eller assistance til kvinder i form af krisecentre og lignende. De ansatte i en sådan NGO ville være i fare for at blive dræbt eller tvunget til at forlade landet.

ACBAR oplyste, at NGO'erne kun tilbyder træning og uddannelse. De kan ikke yde beskyttelse. Der er imidlertid tale om at etablere kontorer, som skal tage sig af vold i hjemmet og lignende. NGO'er ønsker at udvide dette arbejde til også at omfatte landdistrikterne. Kilden anførte, at enlige kvinder har mange NGO'ers opmærksomhed, men at det ikke er tilstrækkeligt. Der er et stort antal enker i landet, som behøver bistand.

5. DOKUMENTUDSTEDELSE

DACAAR oplyste generelt om dokumenter, at det er meget udbredt med falske dokumenter i omløb. Specielt gælder dette eksamenspapirer fra universiteter og i særdeleshed fra mindre universiteter. Som et eksempel herpå nævnte kilden falske eksamenspapirer fra universitetet i Jalalabad.

5.1 Pasudstedelser

For en oversigt over de forskellige typer pas, som de afghanske myndigheder udsteder i dag, henvises til Rapport fra fact-finding mission til Islamabad og Peshawar, Pakistan og Kabul, Afghanistan 5.-19. maj 2002.

Indenrigsministeren oplyste i forbindelse med ansøgninger om udstedelse af pas, at ansøgeren må forevise ID-kort. I forbindelse med behandlingen af ansøgninger om pas vil det blive undersøgt i kriminalregistre, om ansøgeren har en kriminel fortid.

UNHCR – Kabul oplyste ligeledes, at de pasudstedende myndigheder vil undersøge, om ansøgeren er registreret i kriminalregistre, før der kan udstedes et pas. Der vil ligeledes skulle anmodes om autorisation hos forskellige myndigheder, før et pas kan udstedes. Sædvanligvis vil det tage 2-3 dage fra ansøgningstidspunktet, før der udstedes et pas.

Vedrørende ansøgninger om pas ved afghanske diplomatiske repræsentationer oplyste UNHCR – Kabul, at der for 99% af ansøgerne ikke vil være problemer med at få udstedt et pas. Kilden antydede, at dette kan hænge sammen med, at det fra udlandet vil være vanskeligt at undersøge i kriminalregistre i Afghanistan.

UNHCR – Kabul nævnte, at der er falske pas i omløb. En person, som pågribes med et falsk afghansk pas, vil kunne risikere en fængselsstraf på fra 3 til 12 måneder.

5.2 Nationale ID-kort

Indenrigsministeren oplyste, at en sædvanlig fødselsattest udstedes af det hospital, hvor den pågældende er født. Når det gælder et ID-kort (tazkara), vil et sådant med billede isat blive udstedt, når den pågældende er 7 år. Dette hænger sammen med, at man skal være i besiddelse af et sådant kort for at kunne starte i skole. Dette ID-kort vil blive udskiftet, når indehaveren fylder 18 år.

Hvis man ikke er i besiddelse af en fødselsattest, vil et ID-kort kunne udstedes ved, at personer overfor myndighederne bevidner den pågældendes identitet.

I Kabul udstedes ID-kort af Indenrigsministeriet. På provinsniveau sker dette på Guvernørens kontor. På distriktsniveau foretages sådanne udstedelser hos "District Commissioner". ID-kort kan ligeledes udstedes ved afghanske ambassader i udlandet.

ID-kortenes udseende er ens over hele landet. Indenrigsministeren oplyste endelig, at de udstedende myndigheder er udgået for de hidtidige ID-formularer. Dette har været tilfælde siden slutningen af

Taliban-perioden. Derfor udsteder myndighederne nu en formular som erstatning for det egentlige ID-kort.

Alle ID-kort, som udstedes udenfor Kabul, skal indsendes i kopi til Indenrigsministeriet i Kabul.

Et ID-kort skal forevises i følgende situationer:

- når en person bliver grebet i at bryde afghanske love
- ved ansøgning om pas
- når en person har problemer med myndighederne
- når en person ansøger om et arbejde

Ministeren oplyste tillige, at der er planer om at indføre et nyt system i forbindelse med udstedelser af nationale ID-kort. Dette kan imidlertid ikke lade sig gennemføre, før de økonomiske forudsætninger herfor er til stede.

5.3 Vielsesattester

Indenrigsministeren oplyste, at vielsesattester udstedes af domstolene.

Vicejustitsministeren oplyste, at de fleste ægteskaber indgås uden myndighedsmedvirken. I mere end halvdelen af de ægteskaber, som indgås, eksisterer der derfor ikke nogen vielsesattest. Det gælder særligt i landdistrikterne, hvor ægteskaber indgås i henhold til lokale sædvaner, hvilket vil sige, at vielsen ikke involverer offentlige myndigheder, hvorfor ægteskabet ikke registreres, og der ikke bliver udstedt vielsesattester.

6. FAMILIERETLIGE SPØRGSMÅL

6.1 Vielser, ægteskab og skilsmisser

Vielser, ægteskab

Vicejustitsministeren oplyste, at aldersgrænsen for indgåelse af ægteskab er 18 år for mænd og 16 år for kvinder. Disse aldersgrænser kan i landdistrikterne være lavere i henhold til lokal sædvane. Der henvises i øvrigt til 4.8.3. En afghansk mand kan have 4 hustruer, men ifølge vicejustitsministeren burde en afghansk mand, i henhold til islamisk lov, ikke have mere end en hustru.

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren oplyste, at tidsbegrænsede ægteskaber²⁸ er forbudt i Afghanistan.

Skilsmisser

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren oplyste, at en mand nemt kan lade sig skille fra sin hustru. Dette kan han gøre ved over for hustruen og i nærvær af to vidner at fremsætte mundtlig erklæring herom. Erklæringen skal fremsiges tre gange.

Ifølge lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren kan en kvinde i henhold til Sharia-lovene som hovedregel ikke blive skilt, hvis manden modsætter sig skilsmisse.

Hun vil imidlertid kunne opsøge ældrerådet eller domstolen, hvis hun finder, at manden er umulig at leve sammen med. Dette gælder ifølge vicekvindeministeren både i byerne og i landdistrikterne.

International Human Rights Law Group oplyste, at skilsmisser er sjældent forekommende. Hensynet til familiens ære betyder, at langt de fleste kvinder vælger at tolerere vold i hjemmet fremfor at søge skilsmisse. Videre nævnte kilden, at de fleste kvinder er uvidende om de muligheder, der eksisterer for at blive skilt fra manden.

Betingelserne for, at kvinden kan søge skilsmisse er, at hun må bevise et af følgende forhold:

- at manden ikke kan forsørge familien,
- at manden er voldelig over for hende,
- at manden er mentalt syg
- at manden er ude af stand til at få børn
- eller at manden er misbruger af alkohol eller narkotika

²⁸ Tidsbegrænsede ægteskaber er f.eks. tilladt i Iran i henhold til den shiitiske gren af Islam. Sådanne ægteskaber er karakteriseret af, at de indgås for en begrænset, nærmere præciseret tidsperiode, f.eks. en nat eller 50 år.

International Human Rights Law Group oplyste, at der tidligere eksisterede familiedomstole, som mæglede mellem ægtefæller, som ønskede at skilles. Disse domstole blev imidlertid nedlagt i mujaheddin-tiden.

Viceministeren for kvindeanliggender og International Human Rights Law Group oplyste, at hvis en mand ønsker at skille sig fra sin hustru, må han betale penge til hustruen. Omvendt skal han ifølge viceministeren ikke betale penge, hvis det er hustruen, der ønsker at skilles.

Vicejustitsministeren oplyste, at hvis manden skiller sig fra sin hustru alene i nærvær af to vidner, vil der ikke blive udstedt nogen skilsmisseattest. Kvinden, derimod, skal have en skilsmisseattest udstedt af domstolen for, at skilsmissen skal anses for retsgyldig. Et sådant dokument er tillige en betingelse for, at hun kan gifte sig på ny. Dette kan hun imidlertid ikke gøre, før der er gået tre måneder efter skilsmissen.

International Human Rights Law Group var af den opfattelse, at 95% af de skilsmisser, der finder sted, ikke indbringes for en domstol. Det betyder, at i 95% af skilsmissetilfældene eksisterer der ikke nogen skilsmisseattest, som dokumenterer skilsmissen.

DACAAR oplyste, at der ikke er nogen steder, en kvinde kan gå hen, hvis hun ønsker at blive skilt. Hun kan tage tilbage til sin fars hus, men i 99% af tilfældene vil faderen bringe hende tilbage til hendes mand af hensyn til familiens ære.

6.2 Forældremyndighed

Lederen af sekretariatet for menneskerettighedskommissionen og kommissæren og International Human Rights Law Group oplyste, at børn ved en skilsmisse tilfalder faderen. Manden kan give tilladelse til, at kvinden beholder børnene. En sådan tilladelse vil fremgå af et eventuelt skilsmisedokument fra domstolene. Manden kan på et hvilket som helst tidspunkt kræve at få børnene igen.

Til dette tilføjede viceministeren for kvindeanliggender, at forældremyndigheden over børn under to år kan blive hos moderen, men at forældremyndigheden over børnene automatisk tilfalder faderen, når de fylder to år. Hvis børnenes fader er død, beholder moderen børnene, hvis hun er i besiddelse af en bolig og kan forsørge dem. Hvis kvinden ønsker at gifte sig på ny, går forældremyndigheden til faderens familie.

7. IND- OG UDREJSEFORHOLD

UNHCR – Kabul oplyste, at der mellem Afghanistan og nabolandene eksisterer både officielle og uofficielle grænseovergange. Ved passage af de officielle grænseovergange skal man være i besiddelse af gyldige rejsedokumenter. Ved at betale penge er det muligt at passere grænsen mellem Afghanistan og Pakistan uofficielt.

Kilden oplyste, at det afghanske flyveselskab Ariana har ordinære ruteflyvninger mellem Kabul og Islamabad og Dubai. Det iranske flyveselskab Mohan Air flyver regulært mellem Iran og Kabul.

Under besøget i Kabul blev delegationen bekendt med, at Ariana har startet ruteflyvninger mellem Kabul og Frankfurt.

KONSULTEREDE PERSONER, ORGANISATIONER OG MYNDIGHEDER

Kabul:

Minister of Interior, Taj Mohammad Wardak

Ministry of Justice, Deputy Minister, Mohammad Ashraf Rasooli

Ministry of Women Affairs, Deputy Minister, Suraya Rahim

Afghanistan Independent Human Rights Commission:

Director of secretariat, A. Aziz Ahmad

Commissioner, Ahmad Zia Langari

UNAMA (United Nations Assistance Mission to Afghanistan):

Senior Human Rights Advisor, Goran Fejic

Political Affairs Officer, Guido Galli

Coordinator of Civil Affairs, Anders Fänge

UNHCR:

Deputy Chief of Mission, Daniel Endres

Senior Protection Officer, Zainab Sheika-Ali

Protection Officer, Thoshi Kawauchi

EU-Delegationen:

Special Representative, Francesc Vendrell

British Embassy:

VICE-CONSUL, IAN REAKES

Den norske Ambassade:

Chargé d'affaires, Bjørn Johannessen

German Police Training Project, Kriminaloberat, Thomas Züfle

ACBAR, (Agency Coordination Body for Afghan Relief),

Executive Coordinator, Rafael Robillard

Afghanistan Coordinator, Dr. Emal Stanizai

ACBAR, der blev stiftet i 1988, er et koordineringsled mellem NGO'er, som arbejder i Afghanistan, og har som medlemmer såvel afghanske som internationale organisationer.

Association of Women of Afghanistan (AWA), President, Soraya Parluka

AWA er en af de ældste kvindeorganisationer i Afghanistan og kan dateres tilbage til 1965, hvor Soraya Parluka sammen med nogle få andre kvinder grundlagde organisationen. Organisationen har arbejdet både ideologisk med kvinders rettigheder og med socialt arbejde. I Mujaheddin-tiden (fra 1992) og under Taleban-styret havde organisationen kun begrænsede aktiviteter og arbejdede under jorden – i Taleban-tiden bl.a. med at undervise piger og kvinder i private skoler. Organisationens aktiviteter i dag består mest i lobby-virksomhed og ”advocacy” samt udgivelse af et tidsskrift. Organisationen modtager begrænsede midler fra den tyske ambassade, som bl.a. finansierer organisationens kontorfaciliteter.

CCA (Cooperation Centre for Afghanistan), Executive Director, Said Sarwar Hussaini

CCA er en afghansk NGO, der støttes af flere internationale hjælpeorganisationer, herunder NOVIB, Norwegian Church Aid, Church World Service, USAID og forskellige FN-organisationer. Organisationen, der blev stiftet i 1990, har siden 1994 haft et menneskerettighedsprogram og er især involveret i aktiviteter vedrørende kvinder, uddannelse og menneskerettigheder. Aktiviteterne består især af uddannelsesprojekter vedrørende menneskerettigheder og i monitorering af deres overholdelse. Organisationen har 3 kontorer inde i Afghanistan – i Kabul, Mazar-i-Sharif og Bamian.

DACAAR (Danish Committee for Aid to Afghan Refugees),

Programme Manager, Kerry Jane Wilson

DACAAR er en humanitær NGO, der blev grundlagt i 1984 med henblik på at yde støtte til afghanske flygtninge. Medlemmer af organisationen er ASF (Arbejdernes Samarit Forbund), Dansk Flygtningehjælp og Mellempfolkeligt Samvirke. De to hovedområder for DACAAR's aktiviteter i Afghanistan i dag er et integreret landbrugsudviklingsprogram samt et program for rent drikkevand. Programmerne finansieres hovedsageligt af DANIDA og EU, men også med midler fra forskellige

FN-organisationer og private kristelige organisationer. DACAAR har fortsat hovedkvarter i Peshawar og arbejder i en stor del af det østlige, sydlige og vestlige område i Afghanistan.

International Human Rights Law Group (IHLRG),

Afghanistan Field Coordinator, A. Nader Nadery

Organisationen er en del af en international NGO, der hovedsageligt er finansieret af amerikanske (USAID) midler og har hovedkvarter i Washington DC. Kontoret i Kabul, der har 5 ansatte, blev etableret i februar 2002 og er en forlængelse af et lignende projekt i Peshawar i Pakistan.

Organisationen har i øjeblikket tre projekter i gang, herunder et træningsprogram for advokater og dommere, som skal genopfriske deres viden efter at have været ude af deres profession i længere tid, et menneskerettigheds-overvågnings projekt, der skal fungere som en pressionsgruppe og bl.a. overvåge den generelle menneskerettighedssituation i Afghanistan og aktiviteterne i den nationale menneskerettighedskommission, samt et projekt med fokus på kvinders rettigheder rettet mod kvindelige advokater og dommere.

Mazar-i-Sharif:

The Governor of Balkh, Mr. Mohammed Ishaq Rahguzar

Department for Repatriation of Balkh, Head of Departement, Mr. Ateequllah Ansari

UNAMA, Protection and Human Rights Officer, Reena Ghelani

UNHCR-Suboffice, Head, Michael J. Zwack

IOM, Administrative and Finance Officer, Johanna Klemm

Islamabad:

Den norske Ambassade:

Ambassadør Tore Toreng

Førstesekretær, Eli Fryjordet

International Crisis Group, (ICG), Analyst, Najum Mushtaq

International Crisis Group er en privat, multinational organisation, hvis formål er at styrke kapaciteten i det internationale samfund til at forudsige, forstå, og reagere for at forhindre konflikter. ICG er baseret på forskning i felten og har politiske analytikere baseret i en række konfliktramte lande - eller lande med risiko for konflikter - for at indsamle informationer og udgive rapporter med anbefalinger rettet mod internationale beslutningstagere. ICG's formand er den tidligere finske præsident Martti Ahtisaari, og den tidligere australske udenrigsminister Gareth

Evans har været præsident og chef-executive siden januar 2000. ICG's hovedkvarter er baseret i Bruxelles, og organisationen har derudover kontorer i en række kriseramte lande. ICG åbnede kontor i Islamabad, Pakistan i januar 2002 med henblik på at overvåge situationen i både Afghanistan og Pakistan. ICG modtager finansiel støtte fra en række regeringer, herunder Danmark, godgørende fonde, selskaber og individuelle donorer.

BILAG

Bilag 1: Kort over Afghanistan

Bilag 2: Kort over Afghanistan (administrative grænser)

Bilag 3: Decree of the President of the Afghan Interim Administration on Dignified Return of Refugees

Bilag 4: Decree Issued by Interim Government Managing Military Services (Trykt in Hewad Newspaper, 11.05. 2002, Kabul, Afghanistan)

Bilag 5: UNHCR-statistik over hjemvendte flygtninge til de nordlige områder, 1. april-15. august 2002

Bilag 1: Kort over Afghanistan

Bilag 3: Decree of the President of the Afghan Interim Administration on Dignified Return of Refugees

Decree

of the President of the Afghan Interim Administration

Ref No.(297)

Date: 13, 03, 1380

On Dignified Return of Refugees

The Afghan Interim Administration, Confident that the Bonn Agreement on Afghanistan dated 14.09.1380 (5 December 2001) has laid down the foundation for lasting peace, stability and social and economic progress in Afghanistan, safeguards the right and freedom of all returnees, observes the freedom of returnees to establish residence, to participate in the process of reconstruction, consolidation of peace, democracy and social development, AIA guarantees their safe and dignified return, expresses its gratitude and thankfulness to the countries that have given them refuge in the very difficult and hard days Afghanistan experienced, and expects that in conformity with the principle of voluntary repatriation, Afghans will be given the opportunity to decide freely to return to their country, and declares the following:

Article 1. Returning Afghan nationals, who were compelled to leave the country and found refuge in Iran, Pakistan and other countries of the world, will be warmly welcomed without any form of intimidation or discrimination.

Article 2. Returnees shall not be subject to harassment, intimidation, discrimination or persecution for reasons of race, religion, nationality and membership of a particular social group, political opinion or gender, and will be protected by the State.

Article 3. All returnees, irrespective of their political affiliations, are exempted from prosecution for all (with the exception of individual criminal accusations) criminal offenses committed up to 01.10.1380 (22 December 2001), prior to, or in exile against the internal and external security of the country, according to enacted laws.

Article 4. The provisions of Article 3 of this decree will not apply to those returnees who have committed acts constituting a crime against peace or humanity, or a war crime, as defined in international instruments, or to acts contrary to the purpose and principles of the United Nations.

Article 5. The recovery of movable and immovable properties such as land, houses, markets, shops, sarai, apartments and etc. will be effected through relevant legal organs.

Article 6. All returnees will be guaranteed the same human rights and fundamental freedoms enjoyed by other citizens.

Bilag 3: Decree of the President of the Afghan Interim Administration on Dignified Return of Refugees

Article 7. The implementation of the provisions of this decree is the responsibility of the Ministry of Repatriation; law and order organs are obliged to assist the Ministry of Repatriation in this task.

Article 8. UNHCR and other relevant international agencies will be allowed to monitor the treatment of returnees to ensure these meet recognized humanitarian law and human rights standards, and to ensure that commitments contained in this decree are implemented.

Article 9. This decree is valid as of 1.10.1380 (22 December 2001) and will be printed in the Official Gazette.

Hamed Karzai,
President, Afghan Interim Administration

**Bilag 4: Decree Issued by Interim Government Managing Military Services
(Trykt in Hewad Newspaper, 11.05. 2002, Kabul, Afghanistan)**

Printed in Hewad Newspaper, 11.05.2002
Kabul, Afghanistan

**Decree Issued by Interim Government
Managing Military Services**

Bakhter News agency reports that for purpose of safeguarding the territorial integrity of the country, national sovereignty, taking care of the shrine religion of Islam and maintaining of the independence of the country, the Interim Government of Afghanistan issued a decree urging the foundation and establishment of a national military force, and declared the following to be accomplished:

1. All Afghan male national aged twenty two up to age thirty are offered to join and enter into military service on a voluntarily and contract basis for a period of four years.
1. Military service of volunteers is regarded fulfilled upon the completion of four years of contracted military service.
1. Persons voluntarily joining military service (candidates to military service) upon completion of their first fixed period of military service and upon finishing the second term of the military service are to be issued a release certificate.
1. Volunteers to military service, in addition of being provided with means of subsistence and lodging will receive a monthly pay of an equivalent to 30\$ in Afs during their training period and will be given an equivalent of 50\$ in Afs during their military duties.
1. The governor of the province bears responsibility to provide transportation means to the volunteers and send them without arms to the capital as planned.
1. The Herat military chief commander in the presence of the ammunition officers is bound to equip each volunteer with four boys of cartridges for a rifle along with a rifle Kalashnikov, arrange his transport with the necessary security measures to the designated training centre where he will hand over his arms officially.
1. The provincial military commissioners in consultation with the head of the public health department are bound to issue health certificates, arrange other documentation of the volunteers and transfer them.
1. Selection of volunteers to military service is decided by the competent delegation composed of the following members:
 1. -Governor of the province, representative of the ministry of defence, provincial military chief commander, chief of provincial police department, chief of the national security of the province, provincial military commissioner, head of provincial public health department and the head of the local Shuras representatives.

-This decree comes into force upon its issuance.

Hamid Karzai
President of the IAA

Bilag 5: UNHCR-statistik over hjemvendte flygtninge til de nordlige områder, 1. april-15. august 2002

Location	UNHCR SO Mazar Refugee Returnees Statistics Assisted With Return Package In North												As of 15 August 02	
	April		May		June		July		15-Aug		Total for each DC		Family	Individuals
	Family	Individuals	Family	Individuals	Family	Individuals	Family	Individual	Family	Individual	Family	Individuals		
Mazar	497	2422	3124	14023	4305	19890	2452	12296	1299	6693	11677	55324		
PIK	77	354	1525	6515	4162	20129	5214	29639	2961	19351	13939	75988		
Kunduz	94	492	3107	10939	4859	20313	4293	22727	4273	21960	16626	76431		
Maimana	0	0	98	494	1497	8038	613	1000	130	185	2338	9717		
Samangan	0	0	98	441	332	1745	150	837	38	181	618	3204		
JowzJan	0	0	0	0	401	1735	1599	8481	587	3353	2587	13599		
Sar-I-Pol	0	0	0	0	364	1576	225	886	131	448	720	2910		
Total	668	3268	7952	32412	15920	73426	14546	75866	9419	52171	48505	237173		

* Returnees are assisted through seven Distribution Centers in the Northern Region which runs by GTZ.

UNHCR SO Mazar/Field Section

UNHCR SO Mazar
Voluntary Returnees Statistics to the Northern Region

As of 17 August 2002

Location	No. of Families	No. of Individual	Ethnicity Breakdown						
			Pashton	Tajik	Hazara	Baloch	Turkman	Uzbek	Others
Badakhshan	2701	4140	78	3597	112	6	5	313	29
Takhar	5959	23204	2228	7001	570	27	44	13163	171
Kunduz	12121	64229	28267	15335	3305	606	4573	10993	1150
Baghlan	16017	84519	27201	38795	13713	47	109	3684	970
Samangan	1076	5181	407	1371	2401	0	159	706	137
Balkh	5555	23677	1595	8527	2905	58	4122	4954	1525
Jowzjan	10392	50339	1434	7944	197	16	22680	16176	1892
Sar-i-Pul	1967	6841	876	1132	289	147	17	3267	1113
Faryab	9114	28450	6250	3612	56	12	7768	10371	381
Total	64902	290580	68336	87314	23548	919	39477	63627	7368

UNHCR SO Mazar/Field Section